

LA VILA DE RIUDAURA
EN ELS SEGLES XVII i XVIII

Precedents (*)

Joan Pagès i Pons, Pvre.

El Monestir de Riudaura, a despit de les donacions rebudes, no creiem pas que fos de massa vitalitat. La comunitat degué constar de quatre o cinc monjos amb el prior, i pleguem de comtar, al menys a partir de la baixa edat mitjana. Malgrat tot, el Prior i Monestir foren senyors al·lodials de quasi tota la parròquia de Riudaura i d'altres llocs de la diòcesi, i senyors jurisdiccionalmentals pel que fa referència a la civil, car la jurisdicció criminal la detentaven els Vescomtes de Bas. L'any 1565, concretament el 26 de setembre, el vicari general Pere Cerdà, canonge de la Seu de Girona, en nom del prelat diocesà, Àrias Gallego, i a petició del venerable Bernat Cerdà, canonge i ardiaca d'Empúries i prior comendatari del monestir de Riudaura, feta per mitjà del seu procurador Sixte Pou, la parròquia de Sant Andreu del Coll fou unida a la de Riudaura. Entre les causes que s'al·legaven per a semblant unió eren, per una banda, la mancança d'estatge per al rector; i, per altra la incongruïtat de les rendes d'aquella parròquia del Coll, en la qual tenia el dret de presentació dels rectors el Prior del Monestir de Riudaura. (Arxiu Diocesà de Girona, sec G, fol. 268). L'any 1592, per decret del papa Climent VIII (1592-1605), el monestir de Riudaura fou unit al de Camprodon i pràcticament aquell cenobi restà desfet. Així, el senyor al·lodial i jurisdiccional de la vila i terme de Riudaura passà a ésser-ho l'abat del Monestir de Camprodon que en aquella data del 1592 era fra Jeroni Fort (1592-1606) el qual fou el primer senyor de Riudaura d'entre els abats de Camprodon.

(*) No s'ha d'entendre per precedents, referent als pretèrits remots de Riudaura, ans en sentit relatiu a la data a partir de la qual comencem el present estudi històric.

L'últim prior comendatari fou Francesc Oliveras, canonge de la Seu de Girona, el qual havia succeït Mn. Rafael Ferrussola, ex-rector d'Olot, l'any 1585. Segons Montsalvatje, el citat Oliveras actuà com a prior fins l'any 1595; però nosaltres no el trobem com a tal més enllà de l'any 1593. En efecte, es tracta d'un document datat el 30 d'octubre del referit any 1593, el qual transcrivim "ad pedem littere". Diu així: = "Vuy a 30 del mes de octubre de 1593 ab acte rebut per Antoni-Joan Feliu, notari de Riudaura y per manament de mi Francesc Oliveras, Prior del Monestir de Riudaura y per dita rahó Sr. de dita vila, se congregaren en la plassa de Riudaura, davant la capella de Sant Marsal com és de lohable y antiga consuetud, los cònsols nous y bells y mols altres principals per dar ordre que la comuna de dita vila sa decentàs bé y aixís en dita congregació y forem jo, dit Prior, M.^o Joan Cadajus, domer de Riudaura, Climent Campamar, batlle del dit Prior, Manuel Angelet y Joan Mas de Colljoví, cònsols de dita vila en lo corrent any; Antoni Roquer y Ramon Solà que eren cònsols a l'any passat y ara són elegits per comunés del corrent any; Felip Pairaló, Pere Bagó, Grabiell Deu, Antoni Masllorens, Gabriel Forgas, Bartomeu Ribas, los quals dos Gabriel Forgas y Bartomeu Ribas foren comunés lo any prop passat; Pere Guinart, Esteve Masegú, Joan Solà, Damià Bastons, Rafael Parer d'Artigues, Miquel Bastons y mols altres de dita vila ajustats y congregats, determinaren: Atés que Ramon Solà, altra dels comunés està fora la vila y Antoni Roquer, son companyó de la comuna, no tenia cambra bona en sa casa per tenir lo blat de dita comuna, determinaren arrendar una cambra ab Antoni Ferrer de la present vila, la qual fonch primer mirada per susdit Prior e per molts altres de la vila la qual per ser ben ensostrada, closa y clara y és al cantó de sa casa que mira a sol ixent y cerç, y aquella nos arrenda per temps de un any per preu de un ducat, lo qual pagui lo dit Prior per amor de Déu y per amor de dita comuna, presència de tots; y dit Ferrer confessa haver rebut dit ducat. A la qual cambra, com dit és, ordenarem y posassen a la porta tres panys tot nous los quals també, jo, dit prior, los doni per amor de Déu y per augment de dita comuna y botiga, que

per ara y per sempre servescan per dita comuna.

Determinaren que cada hu de dits comunés tingués una clau y la altra la tinga lo mesurador o lo cònsol qui serà de la vila y que no puguen treure lo blat que no y sien tots tres, ni tampoc dits comunés y pogan posar blat que no sie vist per dit prior si és en la vila; y sinó per son balla de dit prior. Y si no y són, per los honorables cònsols y asi que vegem si dit blat és rebedor. E si no serà bo y rebedor que dits comunés ne compren de altra que sie bo.

Emés determinaren que se compres lo present libre y assentar tot lo capital de la comuna y totas las compres del blat, a qui lan comprat y a quin preu perquè no si puga fer frau. —Emés, determinaren que se assente lo blat.

Emés, determinaren que dit mesurador en havent venut lo blat, lliurarà los comunés encontinent los dinés que haurà percebut, a dits comunés y assentien lo dia, any y quantitat. Que dits comunés, també encontinent, tornen comprar més blat en augment de dita comuna perquè no faltia may blat per los pobres, portant sempre compta de entrada y eixida. Està determinat que si dits comunés o lo mesurador cada hu per si hauran fiat blat, lo hagen de pagar de sos béns encontinent sense admetre'los e sensa alguna que altrament sinó la botiga restaria sens blat y diners; y assó ha de ser tot cobrat al darrer de juny cada any, die que és de Sant Marsal.

Perquè los cònsols del corrent any qui han de entrar comunés, los següents ab dits diners precehīts de tota la comuna pogan ab temps degut comprar blats el millor mercat se puguen fer y haver batut.

Es determinat que si acas dits comunés no hagen acabat de vendre lo blat de la comuna al dit die darrer de juny e ajen de lliurar lo blat, restarà a la botiga als dits cònsols qui entraran comunés.

Item, tots lis dinés del blat que hauran venut, cobrat o no cobrat, hagen de qui lan venut; y aquells lliuraran ensems ab lo

blat serà restat a la botiga y daran bo y lleal compte en presència de dit Prior si és; y sinó de son balla de dit Prior y en presència del domer qui serà, y escriure dits comptes; y quan hagen de cridar per oir dits comptes, los sis homens de Consell o altres personas principals de la vila qui entre tots entenguen dits comptes si van bé per dita comuna.

Emés, determinaren que per si anar a comprar blats per la comuna y tragar-lo se ocasionen gastos per a dits comunés, a coneguda de dit Prior, si serà a la vila, y dels cònsols o Consell sien pagats de béns de dita comuna.

Item, se determinà que si acas el dit die de Sant Marsal qui és el darrer dia de juny, cada any restarà blat a la botiga es lliurarà als nous comunés com dalt és dit.

Y perquè millor lo pugui posar y fer pendre per les cases, mana que cadahú pugui tenir dit blat y nos perdés y ni a la botiga y comuna vingués a disminuir.

Nostre Senyor qui pot a quí és tot a son servey en augment de la comuna, bé y honra de la dita vila de Riudaura. = FRANCESC OLIVERAS, PRIOR DE RIUDAURA. (Arxiu Mun. de Riudaura, Llibre de la botiga del blat).

Aquest prior tingué d'afrontar les pretensions del vescomte de Bas Francesc de Montcada Folc de Cardona, el qual volia apropiar-se de la jurisdicció civil de la vila i terme de Riudaura, la qual cosa motivà una Reial Sentència de Felip II a favor del citat prior Francesc Oliveras, en la qual el Monarca declarava que la jurisdicció civil de Riudaura, pertanyia al Monestir en virtut d'antigues donacions i privilegis, ordenant al Vescomte que el citat prior no fos inquietat en la pacífica possessió de la jurisdicció civil de la referida vila i terme sota la pena de 25 lliures a pagar al susdit prior. Semblant sentència fou dictada el 26 de juny de 1591. (Francesc Montsalvatje. Col·lecció Diplomàtica, vol. III, pàg. 57).

Finalment, el 30 d'octubre de 1595 la Reial Audiència del Principat proferí una sentència per la qual es concretava els

casos pertanyents a la jurisdicció civil de la vila i terme de Riudaura a favor de l'esmentat prior comendatari. Aquesta és la última vegada en la qual el citat Montsalvatge es topa amb l'aludit Prior; però creiem molt versemblant que al cap de tres anys de la unió del priorat de Riudaura a Camprodon, el citat Francesc Oliveres ja no actuava. El que succeí, fou que les qüestions sobre la jurisdicció foren suscitades en temps del citat Oliveres, abans de la unió amb Camprodon, i tots els altres documents posteriors encara li anaven adreçats; però com que el cap i a la fi el destinatari dels documents no era la persona en sí, sinó aquesta per raó del càrrec, per això encara que es tractés d'un altre persona amb el títol de prior, semblants puntualitzacions referents a la jurisdicció civil eren igualment vàlides. Aleshores en aquest cas, el veritable destinatari de la sentència emesa per la Reial Audiència fou l'Abat de Camprodon, Jeroni Fort, que ostentava el títol de Prior com a senyor de la vila i terme de Riudaura. (Vegi's a l'apèndix la transcripció d'aquella sentència de la Reial Audiència).

RIUDAURA EN EL SEGLE XVII. ALGUNS FETS RELACIONATS AMB LA GUERRA AMB FRANÇA.

La centúria del XVII, és un dels segles més dissortats que visqué el Principat: guerres, pestes fam, sequera, amb les consegüents males collites, tot el qual comportà un exorbitant i desmesurat desgavell en tot el Principat. Totes aquestes vicissituds hom les pot entrellucar tot examinat els llibres parroquials en els quals, si bé llur finalitat és donar-nos una relació dels batejats i dels òbits esdevinguts a una determinada parròquia, tot i això, com hem dit, hi traspua algun detall o notícia reveladora de la conjuntura sòcio-política de l'època. I això precisament, també ho hem pogut constatar en els llibres parroquials de la vila de Riudaura. La rebel·lió dels catalans de 1640 que culminà amb la mort del Virrei, Comte de Santa Coloma, i que determinà la guerra contra el poder central d'Olivares, no fou res més que un tants episodis de la conflagració general europea.

Ja feia temps que les divergències entre les autoritats del Principat i el poder central eren ben manifestes; però el que exasperava més als catalans era el fet dels allotjaments dels soldats de les lleves castellanques i aragoneses i les malvestats perpetrades per aquests. Catalunya havia participat amb entusiasme a la reconquesta de Salses que havia estat conquerida pels francesos, el 1639, sota el comandament de Condé.

Els allotjaments foren la càrrega més pesada que hagué de suportar el Principat durant tota aquella centúria. Així, ja el 1639, concretament el 17 d'octubre, trobem que morí a Riudaura un dels soldats allotjats, anomenat Joan de la Pobla; i encesa ja la guerra dels catalans contra la política del Comte d'Olivares, el 26 d'agost de 1641 possiblement degut a alguna escaramussa per algun indret de Riudaura, morí d'una escopetada Esteve Campamar. (Arxiu Parroquial de Riudaura, llibre d'òbits corresponent a l'any citat). I alguns anys més tard, a causa d'algun enfrontament entre els d'un bàndol i l'altre, moriren Miquel Ribot i Isidre Oms, fadrins, tots de Vallfogona. Aquest fet esdevingué el 2 de maig de 1649. (Arxiu Parroquial Riudaura, llibre d'òbits).

Volem remarcar, que Espanya fou exclosa de la pau de Wesfalia que tingué lloc el 1648; i les hostilitats entre Espanya i França prosseguiren. A despit de la rendició de Barcelona, en el 1652, i la reincorporació del Principat a la Corona, la lluita encara continuà set anys més per dues raons: la primera, perquè encara França continuava ocupant el Roselló; i la segona, perquè alguns caps catalans contraris a la rendició i el retorn a l'obediència al Rei secundaren a les tropes franceses i lluitaren junt. Així esdevingué que uns catalans s'enfrontaren contra altres catalans. Un dels fadristerms del mas Terruç, que era estudiant, comandava una companyia de miquelets defensors de la causa castellana. Per altra banda, tenim constància que Segimon Bosc i Manuel Ferrer de Riudaura, formaven part d'una companyia de Miquelets lleials al Rei que operaven pels indrets del Cabrerés. Ultra això, també tenim notícies fefaents que l'hereu Espona de

Serradell, el qual comandava una companyia de miquelets que llitaven contra els francesos i altres catalans, a la primavera del 1657 assaltaren la masia de la Plana de Cruanyes i s'emportaren totes les vaques a Sant Pere de Torelló on hi estaven de guarnició. De fet, la revolta dels catalans, principalment, entre altres coses, havia tingut lloc en protesta dels allotjaments i malvestats de les tropes castellanques; però ara resultava que els catalans units a les forces reials feien el mateix. Pel juny d'aquell mateix any 1657, els miquelets d'Espanya assaltaren la casa de Gregori Dorca, pagès del veïnat d'Artigues i l'assassinaren; i el seu germà Antoni, fou ferit i conduït a Olot allà va morir. En el document on hem anat a pouar semblant notícia, llegim així:

" = Vuy 24 de juny de 1657, morí Gregori Dorca, pagès del veïnat d'Artigues, terme parroquial de la nostra de Riudaura, bisbat de Gerona; no pogué rebre els sagraments perquè fonch ferit de alguns tirs pels miquelets d'Espanya y morí molt prest que no fonch posible poder rebre los sagraments en casa y no y foren a temps, quan forem a casa sua ja era mort. =

Vuy 25 de juny de 1657, morí Toni Dorca en la vila d'Olot; fonch ferit de pilotades per dits miquelets d'Espanya en la casa de Gregori Dorca, son germà, y rebé tots los sagraments y fonch enterrat en lo cementiri de Sant Esteve de Olot. Féu testament en poder de Lluís Oliveras, notari d'Olot. " = (Arxiu Parroquial de Riudaura, llibre d'òbits corresponent al citat any 1657).

En aquell any del 1657, per tota aquesta comarca hi hagué molta brega amb els francesos. En efecte, el 14 d'octubre del referit any, gran part de la gent de Riudaura estava refugiada al Monestir a causa dels soldats; i allà morí Magdalena Surracà per haver-se disparat un pedrenyal d'un dels soldats. La partida de defunció explica el fet amb un realisme punyent i amb tota cruessa. Diu així: = "Vuy 14 del mes de octubre de 1657, morí Magdalena Surracà que rebé tots los Sagraments y morí de una desgràcia que stant en un aposento del Monestir entra molta gent que eren retirats per causa dels soldats, es disparà un pedrenyal y tot lo tret entrà dintre lo cos, emperò encara visqué

dos dies que tingué temps de fer tots los ordres de cristià y rebé tots los Sants Sacraments y morí prenyada y antes que no morís parí un minyó ja mort que lo tret de lo pedrenyal lo havia ferit del cap estant dins lo ventre de la sua mare" = (Arxiu Parroquial de Riudaura, lloc citat).

Devers aqueul temps, possiblement una mica abans, concretament a últims del 1656, havia estat empresonat en el castell del Malloí per ordre de Dn. Pròsper, governador de Vic, a causa de la contribució, Joan Massegur i Badosa, cònsol de Riudaura, el qual el 22 de febrer del 1658 morí a la susdita vila, lloc del seu domicili. Anteriorment havia estat alliberat de la presó a causa de la mateixa malaltia que el duqué a la tomba.

En parlar dels anys cinquanta d'aquella centúria, deixeu-me treure a col·lació aquella fatídica pesta de l'any 1650 que afligí el Principat i gran part de la resta d'Espanya particularment a Olot on en cosa de quatre mesos moriren prop de dos mil persones. A la citada vila el contagi comença a la primeria de juliol i finà a l'onze de novembre del mateix any. Esborrona llegir els diversos documents de l'època on es relaten alguns episodis d'aquella tragedia; però no és del cas aquí referir-los i remeten el lector al suplement N.º 7 del setmanari olotí "La Garrotxa", titulat "Tallaferro" on hi figura un extens treball de l'autor d'aquestes ratlles, relacionat amb aquell contagi que tant flagel·là els olotins.

En canvi, pel que fa referència a Riudaura, és sorprenent el fet que tot i estant tan generalitzada aquella pasta, els llibres parroquials no en diuen ni piu; ni tan sols d'una manera indirecta com seria que en algun d'aquells anys els llibres parroquials enregistressin un nombre crescut d'òbits encara que no es fes esment del contagi, però resulta que a l'any 1650, a Riudaura només hi hagué una sola defunció. I referent als anys posteriors, en 1651 enregistrà set òbits; el 1652, altres set i en 1653, dos. En tot el segle XVII, la xifra més alta de defuncions tingué lloc a l'any 1684 en un total de quaranta-tres. Després, sempre segons els llibres d'òbits de la parròquia, segueix l'any

1645 amb vint defuncions. Per tant, segons els esmentats registres de decessos, Riudaura fou un oasi de salubritat, però no de massa tranquil·litat a causa de les notícies esfereïdores que sens dubte arribaven d'Olot.

L'any 1659, es pactà la Pau dels Pirineus a l'illa dels Faisans, en virtut de la qual Espanya perdé el Rosselló, el Conflent i els Pirineus configuraren el límit entre Espanya i França, mentre que per altra part també es perderen algunes places de Flandes, junt amb l'Artois i part de l'Hainaut. També hi fou estipulat el matrimoni de M.ª Teresa, filla de Felip IV, amb Lluís XIV, prèvia la renúncia a uns possibles drets a la successió a la Corona d'Espanya. Malgrat tot, fou una pau efímera, ja que tot just desaparegut Felip IV el 1665 el francès comença a burxar tot exigint a favor de la seva esposa M.ª Teresa els estats de Flandes i Franc Comtat, sota el pretext del dret de devolució, en virtut del qual s'havia de lliurar l'herència paterna als fills del primer matrimoni. Al cap de poc, devers el 1667, els exèrcits francesos invadiren aquells estats i aconseguiren la rendició de Lille (1667) però tot i la falconada de les tropes de Lluís XIV, aquest hagué d'abandonar la lluita i subjectar-se a la Pau d'Aquisgran, gràcies a la triple aliança d'Holanda, Suècia i Anglaterra contra França. (1668) Però el monarca francès amb la seva proverbial astúcia, sabé desfer aquella aliança mentre Espanya, Holanda i l'Emperador formaren una coalició contra les ambicions del Rei Sol. Així, el 1674, esclatà un altre conflicte amb França. Fou el temps de les proeses d'en Blai de la Trinxeria i el batlle de Basegoda junt amb els quals el virrei Comte de Sant German obtingué senyalades victòries al Rosselló, especialment a Morellàs, on venceren Schonberg. Val a dir, emperò, que els esdeveniments de Sicília foren un seriós "nandicap" pels catalans, ja que foren tretes moltes forces per anar a sufocar aquella rebel·lió siciliana, la qual cosa afeblí notablement els catalans mentre els francesos arribaren a senyorejar quasi tot l'Empordà.

No és estrany, doncs, que tenint l'escenari de la guerra a casa nostra, en aquesta època es trobin tants soldats encabits

pertot arreu per mitjà dels allotjaments que en els anys trenta i quaranta de la mateixa centúria havien estat l'esca dels aldarulls que desembocaren a la guerra se secessió catalana. En efecte, el 17 de novembre de 1675, essent cònsols de la vila de Riuraura en Josep Coll i Badosa, arribaren a l'esmentada vila soldats de cavalleria a les ordres del capità Pau Caxa i foren distribuïts així: A Bastons, un soldat de cavall, 10 dies; a Pairaló, idem; a la Nogareda, idem; a la Plana de Cursac, igual. El 21 del citat mes, el Roura un soldat de cavall tres dies; el dia 27 el Pujolassos, un soldat de cavall també tres dies; el 30 de novembre en el Bach d'en Guinart, un soldat tres dies; a la casa d'en Calm, un soldat de cavall tres dies; a la casa d'en Calm, un soldat muntat, sis dies; el Turonell un soldat muntat, sis dies; i a la Deu, altre soldat muntat també sis dies. Aquests soldats marxaren de Riudaura el 10 de desembre.

El 29 de gener de 1676, arribaren a Riudaura un alferç i nou cavalls muntats, els quals foren allotjats pels cònsols secundant les ordres rebudes del Veguer de Girona i devien sojornar-hi fins a una nova ordre. Foren destinats de la següent manera: a la Coromina, un soldat muntat dotze dies; al mas de Colljuví i durant tot el temps. A Pujolassus, un soldat muntat tres dies; a a la Deu, el complement de la seva posada, o sia sengles soldats la Plana de Cruanyes, un soldat, fill i muller dotze dies; al Bover un soldat muntat a cada estada durant set dies; al Cortils, un soldat muntat, deu dies; al Molí de la Deu, el Sr. Alferez, deu dies; al Povill, un soldat muntat cinc dies; i al Castanyer, altre soldat muntat, també cinc dies.

El 2 d'abril d'aquell mateix any, marxaren però n'arribaren altres i foren distribuïts a Bastons, Pairaló, Nogareda, el Roura, Hostal de la Corda, Creu de Pedra i la Coromina. Malgrat tot, aquests hi estigueren pocs dies, car abandonaren Riudaura el dia 6 del mateix mes. Més tard, el 26 de maig, hi arribaren setze cavalls amb els corresponents genets, i aquests foren encabits així: a casa d'en Josep Macià i Bagó, un ajudant i un criat; a la Deu, un ajudant i un criat; a can Fajula, (Plana de Cursac) un al-

ferez; a casa d'en Guillem Buscà, un reformat; a casa d'en Guillem Forgas, un soldat; a casa de Na Francesca, un reformat; a casa de Joan Felip, un soldat; a can Miquel Ginabreda, un soldat a Roquer, dos soldats; a casa de Silvestre Solà i Cortils un tinent un criat amb llurs cavalls i bagatges.

El 27 de maig, en foren destinats més a Riudaura i foren allotjats a dintre el poble: a can Joan Dorca, un alferç; a casa d'Antoni Dorca, un soldat; a can Saula, un soldat i un criat; a can Jaume Forn i a can Jeroni un soldat a cada lloc; a can Bartomeu Bosch, un alferç; a can Pau Vergés, Esteve Casanova i a can Cos, un soldat a cada casa; i a can Esteve Terrats, un soldat i bagatges.

Referent als allotjaments, hi hagué notables discrepàncies entre el veguer del Vescomtat de Bas i el batlle i còsols de Riudaura. Efectivament, les autoritats del Vescomtat tot al·legant que Riudaura pertanyia a la mateixa jurisdicció, els volien endossar la part dels cavalls que pertocaven a Riudaura. Així també, segons sembla, argumentava el Veguer de Girona a tenor de les ordres trameses als de Riudaura per mitjà del notari del Malloí Miquel Gasull; però el batlle i còsols de Riudaura li feren treure còpia de la citada ordre i determinaren no obeir-la. Tot seguit comunicaren aquella decisió a l'esmentat veguer gironí, el qual li aparegué molt bé que no haguessin obeït per tal com els de Riudaura eren vassalls de l'Abat de Camprodon, pretext que, al cap i la fi, utilitzaren els de Riudaura per tal de negar l'obediència als de Bas. (Arxiu Municipal de Riudaura, lliure de comptes, llibre I) FOu el 4 de novembre de 1675, quan fou entregada la citada còpia al Batlle de Riudaura el qual pagà al referit Gasull l'import de IV sous.

Tot i això, semblant desobediència als de Bas comportà un viatge a Girona per part d'en Bataller, cònsol de la Universitat, en companyia de Benet Collell, per tal de fer palés personalment a l'autoritat competent que no estaven pas disposats a obeir les ordres dels de Bas, per les raons adés al·legades. El viatge fou pagat de l'erari de la Universitat a raó de sis rals per cadascun,

inclosa la cavalcadura, per cada dia. Fou calculat que hi estarien tres dies i així resultaren divuit rals de plata per cadascun durant els tres jorns que hagueren d'emprar, entre anar i tornar sumant totalment l'import de trenta-sis rals. (Arxiu Municipal de Riudaura, llevantor de comptes, llibre I).

Cal remarcar que no sempre les despeses dels soldats allotjats corren a cura de les cases afectades, ans en moltes ocasions fou la mateixa Universitat que els pagava i així no havien de recórrer a cap de les famílies de Riudaura restant així la tropa amb molta més llibertat d'acció. Això ho hem pogut constatar en l'esmentat llevantor de comptes, com per exemple, entre molts que podriem citar, el següent que tot seguit referim: " = Vuy als 30 de novembre de 1675, tinch donat anal Sr. Alferes del Capità Don Pablo Caxa del consent que tenim fet de el y tres soldats per què no estiguessen en el lloch allotjats, li donam dos sous de ardots cada dia y començava de corra a 28 de novembre del sobredit any y le pagat per tretze dias, que és tot lo mes de novembre del sobredit any y suma amb tretze dies set lliuras y tres sous ardots-Són coranta set rals y setza diners, dic 4 lliuras y 15 sous." = .

Altrament, els de Bas no feren marxa enrera, ja que el 24 de gener de 1676 arribà una ordre del Veguer i cònsols de Bas amb un alfereç i 14 cavalls, i semblà bé als de Riudaura no obeir semblant ordre, sinó comunicar-ho al Veguer de Girona. A aquesta ciutat, hi fou enviat en Silvestre Solà i Cortils al qual li foren entregats 18 rals de plata i alguns formatges per al Veguer gironí avaluats en onze rals. Els soldats, foren col·locats pels hostals. Com pot apreciar el lector, els de Bas sortiren amb la seva endosant els soldats als de Riudaura, els quals davant dels fets consumats hagueren d'afluixar.

Més tard, el 25 de juny del mateix any, foren allotjats un capità espanyol i 50 soldats a Sant Marçal per no haver gosat encabir-los per les cases. La Universitat, per aquell dia, es féu càrrec de les despeses de pa i vi i entre tot pujà a la quantitat de tres lliures i un sou. (ARX. Municipal de Riudaura, llevantor citat).

Per l'agost del 1676, hi havia allotjats a Riudaura uns 130 soldats, dels quals molts foren aposentats a Sant Marçal.

MEMORIAL DELS SOLDATS DE RIUDAURA QUE HAVIEN D'ANAR A LA GUERRA DURANT 12 DIES.

El 30 de juny de 1676 restà confeccionada la llista dels homes de Riudaura que havien d'anar a la guerra per espai de dotze dies als quals se'ls donaria dues lliures de pa cada dia i dos sous de plata. Foren els que citem a continuació: Joan Arisó, Miquel Ribas, Josep Martinyo, Bartomeu Turonell, Joan Dorca, Josep Plana, Miquel Puigmal, Josep Fontàs, Pere Ferrussola, Miquel Ginabreda, Jaume Macià, Segimon Prat, Mateu Campamar, Pere Nogareda, Pere Bagó, Onofre Plana, Antoni Dorca, Isidre Bover, Guillem Basià (de la Creu de Pedra), Marçal Collell, Josep Mitjavila, Francesc Valls en Burch, Joan Plana de Cruanyes, Joan Planadecursach, Francesc Noguer, Bartomeu Castanys, Pere Dorca, en Riquer, Jaume Clos, Antoni Pons, Bartomeu Castanys de casa Forgas, Esteve Dorca, en Roura, en Roquer, Jaume Font, Francesc Gil i Bover, Sagimon Bascosa, Bartomeu Solà i Cortils, Jeroni Badosa, Esteve Pairaló de la vila, Pere Burch, Silvestre Solà i Cortils, Jeroni Plana, Esteve Casanova, Joan Alsina, Gabriel Plana Onofre Turonell, Joan Ribas de la vila, Pere Cortils, Antoni Dorca del Soler, Climent Finestres, Joan Deu de la vila, Bartomeu Espunya, Miquel Bover i Gil, Antoni Oliva, Jaume Vila, Jaume Macià, Jeroni Casanova, Salvi Cos, Jaume Planella, Rafael Bagó, Joan Pons, Miquel Casadellà, Miquel Robert, Esteve Solà i Turonell, Miquel Mitjavila, Jaume Teixidor, Miquel Oliveda, Esteve Massanella, Llorenç Castanyer, Isidre Gil i Bover, Josep Deu, Jaume Vidal, Josep Bataller i Pere Solà i Turonell. No cregui el lector que tots els components d'aquesta llarga nòmina que acabem d'esmentar, es tractés de joves o minyons de la primera volada, ans eren homes ja adults i que alguns d'ells ja havien estat cònsols de la vila. Encara que només fos per dotze dies fou una manera de col·laborar en la guerra contra el francès per part de la gent de Riudaura.

LA CENTÚRIA DEL XVII, FOU EL SEGLE DE LA FAM DE L'ÈPOCA MODERNA.

Sembla, en realitat, com si els tres principals flagells de la humanitat, com són la pesta la guerra i la fam, s'haguessin aliat per tal de fustigar atroçment els habitants del Principat. Les males collites, a causa de les sequeres contínues, inundacions i altres causes com serien animals nocius, comportaren l'escassetat de subsistències amb la consegüent fam. Així ocorregué en 1601, 1629 i 1630, 1647-1652, 1684-1685 i 1694-1695; i val a dir que semblant escassetat afectà fins a l'últim racó d'Espanya. Tot examinat els manuals de l'ARxiu Diocesà corresponents a aquell segle, ens topem que el bisbe de torn ordenava pregàries "ad petendam pluviam". Així tenim que el 23 d'agost del 1619, el bisbe Onofre Reart (1612-1621) ordenà pregaries "ad petendam pluviam" a causa de la gran sequera que afligia tota la diòcesi de Girona. (Arxiu Diocesà, secc. U. reg. 226). Val a dir, malgrat tot, que a la Vall de Riudaura l'afectà molt més sovint la predregada que la sequera, la qual cosa convertia els Comuners en veritables equilibristes a causa dels equilibris i combinacions que havien de fer amb la finalitat d'evitar que els habitants de Riudaura no haguessin de menjar pa d'ordi com succeïa en altres localitats de la diòcesi.

La fam fou un fenomen tan general, que àdhuc, a finals del regnat de Felip IV, arribà al propi Palau Reial. En efecte l'onze d'octubre de 1656, les racions normals del personal del palau reial foren sospeses per dos mesos, car el Rei no tenia cabals. Encara més, en el dia de Sant Francesc d'aquell mateix any fou servit un dinar dolentíssim a la infanta Maria Teresa. Primer, li posaren a la taula un capó amb una fetor com si es tractés d'un gos mort. Ella ordenà que fos retirat; però després li portaren un pollastre ple de mosques que faltà poc que no el tirés per terra. La mateixa Mariana comentava que feia més de quinze dies que no li eren servits pastissos i ordenà que li'n portessin; però fou informada que el pastisser habitual havia deixat de servir les comandes de la Cort Reial mentre no li fos pagat el compte que

es li devia. (Enrique de Obregón. Historia y Vida N.º 204) Si això passava a les altes esferes de la societat, concretament en el mateix Palau Reial, ¿què havia de succeir al poble menut?

Les mateixes guerres, també comportaven les males collites especialment en els llocs on era escenari de la lluita en els quals la terra no produïa; i en els altres llocs, si bé la terra s'hauria pogut conrear, no obstant això restava inculte per manca de braços. A totes passades, els Comuners de Riudaura, segons hem pogut constatar en el llibre de la botiga del blat, maldaren perquè no faltés mai el pa a la població, mirant de cercar bons locals per tal que el gra es conservés bé, si arribava el cas d'aver-ne d'acumular més en previsió d'una eventual escassetat. Ultra això, com que les arque estaven exhaurides de cabals a causa de tantes guerres, els Cònsols de la Universitat no dubtaren en recòrrer a l'autoritat de l'abat Josep Magarola del Monestir de Camprodon, per tal que donés llicència per a gravar certs articles de primera necessitat i així sufragar les despeses de la guerra. Semblant petició a l'abat tingué lloc el 1661.

L'ESGLÉSIA DE RIUDAURA I L'ESTAMENT ECLESIASTIC EN EL SEGLE XVII

Antigament, a la vila de Riudaura hi havia estat fundat un Hospital per als malalts pobres. Efectivament, el dia 11 de desembre del 1406, Guillem de Gausa, que en aquella avinentesa era l'administrador del subdit Hospital, signà una època a Francesc de Plana de la vila de Riudaura, marmessor de l'últim testament de Bernat Cuquet, ja difunt, per la qual confessà que havia rebut del citat Plana, una vànova blanca, altra de buarella, dos llençols, dues flassades i coixins, tot el qual el referit Bernat havia ordenat que una volta hagues mort Francesca, la seva esposa, tot fos portat a l'Hospital. Francesca, havia traspassat en aquell mateix any 1406; i per això el marmessor del citat Bernat tingué cura de complir aquella última voluntat. També, en aquell mateix any, l'esmentat Plana, com a marmessor de Pere Canut, ja difunt, acomplint la voluntat del susdit testador, féu entrega de tot un parament de lliit, destinat als malalts pobres de l'Hos-

pital, de tot el qual l'al.ludit Guillem Gausa, de la vila de Riudaura, com a administrador li signà la corresponent àpoca. (Arxiu de Protocols d'Olot, notaria del Mallol, manual del 1406).

A despit de tot el que acabem de dir, en arribar la present centúria la qual és objecte de la nostra consideració, aquell Hospital ja no funcionava, possiblement per manca de rendes. I no sols no fucionava, ans estava derruït totalment i sense esperances de que fos restaurant. Les autoritats diocesanes aconsellaren als Cònsols de la vila que l'establistin en algun particular per tal que hi poguessin bastir algun edifici que podria servir per casa comunal, reservant, emperò, alguna cambra suficientment espaiosa per tal que s'hi poguessin acollir els pobres malalts. El Delegat Episcopal, en la visita efectuada l'any 1600, insistí sobre el mateix i afegi que aquelles cinc lliures que Jaume Garballer deixà a favor de l'Hospital fossin esmerçades per llits i roba per als pobres malalts que allà s'hi acollirien. Encara més, ordenà que l'hort que posseïa la vídua Beneta Angelet, dintre els 10 dies el deixés sota la pena de XII lliures aplicadores al citat Hospital, ja que el tenia sota cap títol, i fos agregat al citat Hospital al qual sempre havia pertanyut. (Arxiu Diocesà, sec. P. reg. 77).

En fa l'efecte, que semblants disposicions de moment foren inoperants, per tal com ni a la resta d'aquell segle ni en el següent, o sia el XVIII, ens hem topat amb cap document que faci esment de l'Hospital.

Val a dir que l'església de Riudaura no fou pas rica en benefets, car a la primeria del segle XV només trobem el de Santa Caterina, unit a l'altar d'aquesta mateixa invocació, i el de Sant Marçal. El primer benefet citat de Santa Caterina el 1405 l'obtenia Jaume Brugats, rector de la Pinya; i el segon de Sant Marçal, el 1420 n'era obtentor Bartomeu Clapera. El primer, en arribar el 1600, ja feia molts anys i panys que era inexistent. Per tant, fins quasi la primera meitat del segle XVII només existí a Riudaura el de Sant Marçal, i els quatre restants que hi hagué foren instituïts a partir del 1640, uns dos; en canvi els altres dos ho foren

en el segle XVIII, com ja veurem.

En encetar la centúria del XVII, a l'església de Riudaura només hi havia quatre altars: el major, el del Roser, el de Sant Miquel i Sant Joan i el de Sant Sebastià i Sant Roch. Cal remarcar que no hi havia cap altar consagrat. El benifet de la capella de Sant Marçal, situada a la plaça, des de 1600 al 1605, l'obtenia Miquel Morató, simple clergue que residia a Olot. El mas Morató d'aquesta vila, o sigui els seus hereus tenien el dret de presentació. En 1621 era obtentor del citat benifet, Esteve Morató, clergue; en 1632, Joan Morató el qual encara el 1640 li trobem; i des de 1658 a 1679 obtenia dit benifet el Dr. Salvi Estanyol, en aquella avinentesa canonge de la Seu de Girona. (Arx. Dioc. Sec. P. reg. 100 i 105).

Devers l'any 1615 ja descobrim a l'església de Riudaura cinc altars: el major, el de la Verge Maria, el del Roser, Sant Sebastià i Sant Antoni màrtir i així continuà fins el 1625; però a partir del 1632, restà uaprimit l'altar de la Verge Maria i en lloc d'aquest hi trobem el de Sant Isidre. Per altra banda, si bé el nombre d'altars durant tota aquesta centúria fou immutable, no obstant això descobrim alguna modificació pel que fa referència a la invocació. Així per exemple el culte a Sant Roc en el mateix altar de Sant Sebastià, pel qual motiu era anomenat altar de Sant Sebastià i Sant Roc, aquest desapareix i passa anomenar-se altar de S. Sebastià i Sant Joan. La invocació de Sant Miquel que en gran part del segle XVI i àdhuc en encetar aquest segle anava unida a l'altar de Sant Joan, desapareix totalment.

Volem remarcar que l'església de Riudaura estava força fornida d'objectes del culte i ornaments. L'any 1650 hi descobrim tot el que a continuació citem:

Una veracreu de plata sobredaurada.

Una capseta de plata per al Viàtic dels moribunds.

Una veracreu de plata petita.

Una mà guarnida de plata del gloriós Sant Marçal.

Tres calzes de plata amb llurs corresponents patenes.

Una creu processional de plata.

I, finalment, un reliquiari de plata amb diverses relíquies..

Pel que fa referència als ornaments, a la sagristia hi figurava el que tot seguit diem:

Una capa pluvial de domàs blanc guarnida amb franges d'or.

Un tern blanc (casulla i dos dalmàtiques) també de domàs guarnit en franges dor.

Altra capa morada.

Un tern del mateix color de la citada capa.

Una casulla morada, altra de tafetà Blanc (tela de seda fina).

Altra casulla de Xamellot (teixit de llana mesclada amb pèl de cabra) carmesí.

Altra casulla de domàs, també carmesí.

Dues casulles negres.

Dos ganferons de domàs carmesí.

Un tàlem de domàs carmesí.

Una capeta també de color carmesí per a dur el Viàtic.

I tres missals.

NOUS BENIFETS.

Jeroni Sala i Cortils, fundà un benefici sota la invocació de Sant Jeroni, segons consta en acte rebut en poder de Joan Pere Ferrer, notari d'Olot, en data del 7 de març de 1640. Tingué el dret de presentació a l'aspirant al citat benifet, l'hereu del mas Cortils.

Un altra benifet sota la invocació de la Verge del Roser, fou fundat per Mn. Antoni Bataller, rector que fou de Sant Privat des del 1675 al 1703, en data del 10 d'abril de 1687.

A l'altar del Roser hi havia la confraria unida al citat altar administrada per seglars. Ignorem la data de la fundació, però nosaltres la descobrim per primera vegada el 1619, segons consta en la crònica de la visita pastoral d'aquell any. En canvi en la de la visita canònica efectuada el 1615, encara no hi consta Això ens mena a creure que la fundació degué tenir lloc entre els anys 1615 i 1619.

LA CAPELLA DE SANT MARÇAL

L'antiguitat de la capella de Sant Marçal es perd enmig de

la boirina dels pretèrits remots. Segons Montsalvatje en el seu volum quart de "Notícias Historicas" diu que conforme a la tradició popular, fou feta bastir per una dama francesa que caigué greument malalta mentre es trobava a Riudaura, en acció de gracies per haver recuperat la salut. No creiem pas que sigui massa fiable semblant tradició Nosaltres la primera notícia que en tenim data de l'any 1394. Efectivament, Berenguer de Milany, tenint cura de les Il·lànties i capella de Sant Marçal, construïda dins la parròquia de Santa Maria de Riudaura, confessà que rebie de Francesc dez Vilar, sagristà de la parròquia de Sant Esteve d'Olot, com a marmessor i executor de l'últim testament de Maria Casals, habitant en el puig de Sant Esteve d'Olot, la quantitat de V sous de moneda barcelonesa de tern, la qual quantitat la citada Maria Casals havia llegat a les Il·lànties de Sant Marçal Semblant àpoca fou signada pel susdit Berenguer de Milany el 20 de gener del referit any 1394. (Arxiu de protocols d'Olot, notaria del Mallol, reg. XIII, foli 5).

Per altra banda, ja hem dit en altre lloc que en 1420 descobrim Bartomeu Clapera, com a beneficiat de la capella de Sant Marçal, amb el qual ens topem en diversos documents de l'esmentat any relacionats amb la citada capella, que no és oportú citar aquí, donat que considerem la referida esglesiola dintre dels segles XVII i XVIII. En tot el segle XVII, tant l'altar com tota la capella en general estava degudament adornada i posseïa un joc d'ornaments per a la celebració de la Santa Missa junt amb el corresponent calze i patena.

La capella, com ara, en la centúria que historiem estava situada a la plaça. En aquella esglesiola, cada any per la festa de Sant Miquel de setembre s'hi feia elecció de cònsols com ho demostra el document que tot seguit transcrivim:

" = Dia 29 de setembre de 1672. Convocats y congregats los honorables Cònsols y singulars de Consell de la vila y parròquia de Santa Maria de Ridaure en virtut de privilegis a la universitat de dita vila y parròquia concedits y de llicensia del Señor Joan Forn batlle de dita vila y parròquia per lo llim. y molt Rnt. fra.

don Joseph de Magarola, Abat del Monastir de Sant Pere de la vila de Camprodon dins la capella del glorós Sant Marsal en dita vila construhida ahont per negosis de dita universitat tractar tenen acostumat convocarse y congregarse y signantment tots anys lo die de 29 de setembre die de la festivitat del gloriós Sant Miquel Arcangel afi y efecte de traure Cònsols per dita vila y parròquia en la qual convocasió y congregasió an entrevingut las personas infras y següents ço és Pere Guinart y Joan Francesch Burch, cònsols, Joan Forn, batlle, Llorens Ribas, Steve Deu, Guillem Ballia, Pere Collell, Joan Macià, Silvestre Cortils, Steve Payraló, Rafael Bataller, Steve Gil y Bover, Josep Coll y Badosa, Jaume Massià, Josep Gasiot, Joan Ribas y Corriols y Joan Phelip y Alsina.

Representant la major part y mes que dos parts dels singulars homens de Consell de dita universitat han procehit en presencia de dit señor batlle en extraurer Cònsols per lo any vinent que comensa lo die present en lo modo y forme següent.

E primerament se ha procehit en posar los noms y cognoms dins deu rodolins de fusta scrits en sengles llenguas de pregami de deu personas que són las següents, ço és Rafel Bataller, Pere Guinart Jaume Massià, Pere Bataller, Joan Massià, y Bagó, Joan Phelip y Alsina, Joan Pere Collell, Joan Ribas, Silvestre Solà y Cortils y Guillem Massià.

E posats dits noms de ditas deu personas dins dits deu rodolins de fusta són estats posats tots dins de una olla de coura casí plena de aygua en presensia de dits honorable batlla y singulars de Consell y así posats dins dita olla per Joan Collell, mínyó, fill de Joan Collèll de edat de sis anys poch més ho menos, és extret un de dits rodolins de dins de dita olla lo qual és estat trobat lo nom de Cònsol en Cap Joan Pere Collell.

Encontinent de dins de dita olla són estat extrets per de Consell stret de dita universitat, los següents: Pere Guinart, Joan Massià y Bagó, Pere Bataller y Joan Ribas.

E més avant son estats posats altres deu rodolins de fusta los noms y cognoms de altres deu persones, pagesos també,

scrits en sengles llengüas de pregamí dins dita olla que són los següents, ço és Joan Ribas y Corriols, Steve Gil y Bover, Steve Deu, Francesch Bastons, Sebastià Clapera y Nogareda, Josep Coll y Badosa, Steve Ferran y Payraló, Llorens Ribas, Joseph Gasiot y Joan Francesch Burch.

Per dit Joan Collell, minyó, és estat extret un de dits rodolins dins lo qual és estat trobat lo nom de Cònsol segon, Steve Deu.

E encontinent, per dit minyó de dins de dita olla són estat extrets per de Consell stret, Steve Gil y Bover, Steve Ferran y Payraló y Joseph Gasiot.

De quibus et que fuerunt acta et presentibus testibus infrascriptis.

Item, per dits honorables Cònsols ara novament extrets és estat nomenat y creat Clavari Guillem Massià lo qual és trobat habil per ser de consell.

E per lo dit Joan Pere Collell, Cònsol en cap, novament extret és estat nomenat mostasaph Joan Massià y Bagó lo qual per ser altre de consell és estat trobat habil.

Item, per lo dit Pere Guinart cònsol vell és estat nomenat per obrer de la Iglesia Parrochial de Santa Maria de Ridaure Isidro Guinart.

Item per dit Joan Francesch Burch, Cònsol vell és estat nomenat per obrer de dita iglesia a Joseph Coll y Badosa, lo qual és trobat habil.

Item per dit Pere Guinart, és estat nomenat per bassiner de animas a Jaume Massià lo qual és trobat habil per ser altre dels de consell.

Item, per dit Joan Francesch Burch és estat nomenat per bassiner de las animas a Joseph Gasiot lo qual se és trobat habil per ser altra de consell.

Item per dit Joan Pere Collell és estat nomenat per almoynier de Sant Marsal que es dona per Sant Cogesme a Silvestre Cortils lo qual ses trobat habil.

Item per Steve DEu és estat nomenat per almoynier de la habil.

almoyna de Sant Marsal a Steve Serrat y Payraló, pagès, lo qual és estat hadil per ser altre del consell, Item, per dit Pere Joan Collell és estat nomenat almoynier de la almoyna de Sant Miquel del Mon a Steve Casanova lo qual és estat habil per ser altre del de consell.

Item, per dit Steve Deu és estat nomenat per almoynier de la dita almoyna a Joan Francesch Burch lo qual és estat habil.

Item per dits Pere Joan Collell y Steve Deu són estats nomenats prohomes a Joan Phelip y Alsina y Joseph Garau lo quals són estats habils per ser altres dels de consell.

De quibus et que fuerunt actas et Jaume Teixidor y Isidro Plana, pagesos tots de la vila." (Francesc Montsalvatje, Noticias Históricas, vol. IV, pág. 14). Com pot apreciar el lector, cada any per mitjà de semblant pintoresc procediment, efectuat a dins de la capella de Sant Marçal, eren proveïts tots els càrrecs de la vila tant de signe eclesiàstic com purament civil, si bé de caire subaltern.

ELS RECTORS DE RIUDAURA I LA RESTA DE L'ESTAMENT ECLESIÀSTIC.

Per a la provisió de la parròquia, tenia el dret de presentació en aquell segle XVII i en els successius fins a l'extinció del Monestir, l'abat de Camprodon com a prior de Riudaura, el qual havia de pagar cada any al rector 60 lliures per raó dels serveis prestats a la parròquia. Parlant jurídicament, el rector era anomenat Vicari curat per tal com exercia la cura d'ànimes en nom del prior, tal com succeïa a Puigpardines on el rector actuava pel prior de Manlleu.

En començar la centúria del XVII, estava el front de la parròquia dels del 1596, Mn JOAN MARTINYO. La gestió rectoral d'aquest es prolongà fins a l'any 1641, data en la qual es retirà a Olot per haver permutat el benifet de la rectoria de Riudaura pel de Sant Doménec i Sant Jaume, unit a l'altar de la Verge del Roser de l'església de Sant Esteve d'Olot. El citat Martinyo prengué possessió del referit benefici el 18 de març de 1642. En canvi Mn. Doménec Jonquer, fins a llavors obtentor del beni-

fet de Sant Domènec i Sant Jaume, es possessionà a la rectoria de Riudaura, per raó de l'esmentada permuta. Durant el rectorat de Mn. Martinyo tingué els següents vicaris: Mn. Cols, el 1602; el 1611, Mn. Esteve Salvardenya; el 1622, Mn. Ponç Mallol; el 1628, Miquel Plantalech. Val a dir que el citat Esteve Salvardenya, el 1628 el descobrim a Olot com a beneficiat. Aquest, el 13 de setembre del citat any 1628, des d'Olot es desplaçà a Riudaura on a l'endemà administrà el Sagrament del baptisme a un nebot del rector Mn. Martinyo. Finalment, el 1636, ens topem amb Mn. Bartomeu Vilanova com a vicari, el qual romangué en el càrrec durant tota la gestió del susdit Martinyo i part de la del successor d'aquest.

El successor de l'anterior a la rectoria, com resta indicat, fou Mn. DOMENEC JONQUER que havia permutat el seu benifet d'Olot per la rectoria de Riudaura. Aquest romangué a Riudaura en l'exercici del càrrec, fins a l'any 1656.

Els seus vicaris foren el referit Mn. Bartomeu Vilanova, fins el 1646; però dos anys abans, concretament el 1644, hi descobrim amb el mateix ofici Mn. Jaume Tarrats; i pel juny del 1648, hi trobem com a vicari, Mn. Miquel Badosa; i des del 1654, Mn. Joan Famada. El successor de Mn. Jonquer, fou Mn. JOAN BATALLER, nat a la mateixa vila de Riudaura, el qual prengué possessió de la parròquia el 13 d'abril de 1656. Al cap de poc de la presa de possessió del nou rector, Mn. Joan Famada, que feia dos o tres anys que exercia de vicari, fou substituït per Mn. Antoni Porro. Aquest romangué a Riudaura fins a l'any 1668, data en la qual fou rellevat per Mn. Marçal Burch. Per altra banda, hem constatat que en els anys 1662 i 1663, Mn. Antoni Bataller residia a Riudaura. Aquest, posteriorment, a partir de 1675, el descobrim a Sant Privat com a rector.

Mn. Joan Bataller, a les acaballes de la seva gestió rectoral tingué per vicaris Mn. Gaspar Bataller en 1671 i 1672; i des de 1673 fins el juny del 1675, Mn. Antoni Boixeda, el qual fou substituït per Mn. Esteve Torres.

Mn. JOAN BATALLER, després de péixer el seu "pusillus grex" de la vila i terme de Riudura per espai de dinou anys i es-

caig, passà a l'eternitat a l'esmentada parròquia el 22 de desembre de 1675.

Devers el 1676, un altre Bataller omplí el buit que deixà Mn. Joan, el rector traspassat a l'any anterior. Es tractava de Mn. JERONI BATALLER el qual també regí la parròquia durant 19 anys. I el citat vicari Mn. Esteve Torres, exercí el seu càrrec a Riudaura durant quasi tot el rectorat de Mn. Jeroni Bataller, puix que el 1694 encara li trobem. El 1680, descobrim Mn. Pere Bataller, a Riudaura com a resident, però no sabem si es prolongà gaire la seva estada a la referida parròquia.

Ignorem si Mn. Jeroni Bataller cessà per trasllat o per defunció, però sí que hem comprovat que des de l'agost de 1695 hi hagué un ecònom, successor del citat Jeroni Bataller, anomenat JOAN CANTALOEZELLA. Aquest, sojornà a Riudaura fins el setembre de 1697. L'esmentat Cantalozella, des del 1699 fins a últims del 1701, el descobrim a les Preses on actuà com a regent durant l'absència de Mn. Antoni Maura, rector de les Preses. Cal remarcar que Mn. Cantalozella durant la seva gestió a les Preses, després del seu nom cognom sempre escriví els mots "loco Rectoris" que equival a dir regent. De fet el susdit Antoni Maura encara tornà a les Preses com a rector a últims del 1701, però per pocs dies, ja que en començar el 1702 ja hi havia un nou rector.

En 1697, Riudaura estrenà un nou rector. Aquest s'anomenava JOAN SOLERS, amb títol de Dr. però el seu rectorat, si bé inaugurarà el nou segle, fou molt curt, car no passà de l'any 1701. D'aquest, coneixem dos vicaris: Mn. Joan Tubau el 1698; i Mn. Miquel Torrent el 1701. (Arxiu parroquial de Riudaura, llibre de bap. N.º I).

Fins ací, hem vist els rectors i altres sacerdots que exerciren llur ministeri a la parròquia de Riudaura durant el segle XVII; però continuarem aquest mateix tema en el seu lloc corresponent, quan considerarem la citada parròquia en el segle XVIII.

LA VENDA AL DETALL A LA VILA DE RIUDAURA.

En aquest segle com en l'anterior, els Cònsols de la Univer-

sitat tenien el control i cura de l'arrendament de la carnisseria, taverna i la fleca on els habitants de la població anaven a comprar les subsistències i aquells articles de primera necessitat per a llur aliment. Com pertot arreu, quan havia d'arrendar-se algun dels referits establiments, col·locaven la taba en els llocs més concorreguts i a la vista de tothom i a llavors l'arrendaven al millor licitador.

Així tenim que l'any 1619, Joan Cos i Joan Solà de Cortils, cònsols en aquell any, no arrendàren la carnisseria per no trobar-se res; i pel qual motiu en Joan Grabolosa, al qual se li havia adjudicat, fou declarat, franc d'impostos.

El 1620, Joan Solà i Gabriel Deu, cònsols en aquell any, no arrendàren la taverna de Riudaura, sinó que hagueren de pagar a Guillem Ramonic tres sous per bot.

En canvi l'any 1622, els cònsols Miquel Bagó i Antoni Parer arrendàren a Guillem Ramonic la fleca de Riudaura pel preu de VI lliures.

Els cònsols Miquel Oliveras i Bartomeu Mas, en 1623 arrendàren la carnisseria a Joan Grabolosa, que la tenia el 1619, pel preu de XV sous.

L'any 1625, Joan Capdevila i Joan Solà de Cortils, cònsols en aquell any, arrendàren la fleca de Riudaura a Llorenç Angelet pel preu de VI lliures. Volem remarcar que ja era el tercer any se li havia arrendat, ja que l'arrendament es feia cada any i era freqüent adjudicar-lo al mateix com succeí al citat Angelet el 1623 i 1624. També en aquell mateix any 1625, arrendaren la taverna al referit Llorenç Angelet pel preu de V lliures i II sous.

Onofre Terrats i Pairaló i Bartomeu Burch, cònsols l'any 1632, arrendàren la carnisseria de Riudaura a Llorenç Grabolosa pel preu d'una lliura i IV sous. En canvi en aquell mateix any no arrendaren la taverna sinó que la deixaren a Bartomeu Ferrés a III sous per bóta. L'any següent de 1633, Miquel Oliveras i Rafael Ribas, cònsols en aquella data, la carnisseria de Riudaura no l'adjudicaren a ningú per no haver sortit quí l'arrendés, ans la deixaren a Llorenç Grabolosa al qual li havia estat arrendada

l'any anterior; i el mateix succeí amb la taverna, la qual també la deixaren al citat Bartomeu Ferrés. Més tard, com tot seguit veurem, l'arrendament s'encarí molt, de tal manera que la diferència era quasi astronòmica. En efecte, l'any 1664, la fleca estava arrendada a Silvestre Solà i Cortils pel preu de XVIII lliures i VI sous de plata, segons constava en poder de Lluís Oliveras, notari d'Olot, regint l'escrivania de Riudaura per fra Josep de Magarola, abat de Camprodon i prior de Riudaura. I en aquell mateix dia, mes i any, concretament el 9 de desembre del 1664, fou arrendada l'altra taverna a Antoni Duran pel preu de XVIII lliures de plata, segons consta en acte en poder del citat notari datat ut supra.

Pel maig del 1677, en Joan Collell tenia la carnisseria; i per ordre dels cònsols Joan Parer i Joan Alsina havia de vendre la carn als següents preus: carn de moltó, a III sous de plata la lliura. Carn de marrana, a II sous de plata la lliura. El bou, a coneguda dels Cònsols. La matança del porc havia de començar per Tots Sants fins a Carnestoltes, data en la qual començava i acabava l'arrendament. Els citats cònsols s'obligaren a fer tenir i valer aquelles ordres, prohibint terminantment a vendre la carn a la meitat menys de preu, a no ser que estractés de carn "de mala ventura".

Signava semblants disposicions en data del 2 de maig del any adés citat, donant-ne fe, Isidre Bataller.

Cal puntualitzar que cada any, els cònsols havien de passar comptes amb el procurador de l'abat, posant-li de manifest tots els ingressos, sigui per raó dels dits arrendaments, sigui per raó de les talles, com també de les despeses que hi havia hagut sota qualsevol concepte. (Arxiu Municipal de Riudaura, llevantor de comptes).

RIUDAURA EN EL SEGLE XVIII

VISIO GENERAL

A partir del penúltim decenni del segle XVII, hom entrelluca certa puixança pel que fa referència al creixement de la pobla-

ció de Riudaura; i en finalitzar el segle XVII, hi hagué, arran de la pau de Riswick (1697), una treva no massa prolongada fins que esclatà la guerra de successió en la qual el Principat es decantà a favor l'Arxiduc Carles d'Àustria, un dels pretendents del tron espanyol. Durant el segon lustre d'aquell segle descobrim alguns soldats allotjats a la vila de Riudaura, sens dubte partidaris de l'Arxiduc; però devers l'any 1709 les tropes de Felip V, sota el comandament de Noailles es trobaven pels voltants de Besalú i més tard fou ocupat Olot i pobles de la rodalia. Amb la presa de Barcelona a l'onze de setembre de 1714, els austracistes reberen el cop mortal, i Felip V restà ben consolidat en el tron espanyol. Amb el decret de Nova Planta del 22 de gener del 1716, restaren suprimides les vegueries i foren creats sels corregiments. Així Riudaura passà a pertànyer al corregiment de Vic. Per altra banda, la terminologia per a designar els membres del Consistori (Universitat), fou mudada amb el nom de regidors en substitució de cònsols.

A despit de tot el que hem dit, volem puntualitzar que ocupat el Principat, s'anaren proveint les vegueries i sots-vegueries catalanes elegint persones del país addictes. Així, en entrar en funcions la Reial Audiència borbònica, Francesc Anglasesell i Cortada era veguer de Girona; Antoni Vila de Prat, Veguer de Vic i Josep Llavina, veguer de Camprodon. Aquest règim de transició de veguers i sots-veguers que depenien de l'Audiència, després de la Nova Planta encara es prolongà un parell d'anys més. Ja que fins a principis del 1719, no quedaren derogats i suprimits els referits veguers. (Joan Mercader i Riba. Felip V i Catalunya, pàg. 79 i 80).

Val a dir que a molts nobles els foren incautats els béns per motivacions polítiques; i àdhuc aquell procedir afectà a alguns eclesiàstics, com és ara l'Arquebisbe de Tarragona, l'Abat de Sant Cugat, els bisbes de Solsona i Vic i fins el mateix abat de Camprodon Galdric Sant Just i Pagès (1710-1735). I com que alguns d'aquells personatges eren obtentors de qualques senyories, llavors aquell reial segrest queia inexorablement damunt dels corresponents pobles o vilatges. Malauradament, no hem

pas pogut trobar cap indici que semblant segrest dels béns de l'abat i monestir de Camprodon hagués repercutit a Riudaura.

Passat el trasbals que ocasionà la guerra de successió, hem de dir que la prosperitat a Riudaura augmentà; i encara anà més "in crescendo" a mesura que s'endinsava segle enllà. Bé ho demostra la demografia; com ja ho veurem quan parlem d'aquest tema, i la vitalitat de la població palesada pel reguitzell d'oficis que exercien aquella gent, cadascun segons la llur lliure opció. Malgrat tot no estigué la població exempt de misèria i alguna maltempada, com ja veurem, com inundacions i alguna pesta; però si bé això en el segle anterior fou endèmic, en canvi en aquest que historiem solament tingué caràcter d'excepció, per tal com foren molt poc freqüents tant les males collites com les pestes i inundacions. Fou un segle de floriment en tots els aspectes per a la vila de Riudaura, on fins l'Ajuntament es pogué permetre el luxe de dedicar-se a l'empedrat d'alguns carrers.

Mentre en el segle anterior no ens hem topat amb cap mestre de minyons, en canvi en el divuit ja descobrim algun personatge, que pagat pel Consistori, té cura de l'ensenyament a favor de la gent menuda, però sempre sota unes normes imposades pels regidors.

LA POBLACIÓ

En el segle XVIII, particularment a la segona meitat, el nucli urbà de Riudaura era força respectable, puix que hi havia unes 96 cases, inclosa la rectoria. Uns quants carrers formaven part del citat casc urbà i el configuraven. Tenim referències dels noms d'aquells carrers existents a l'esmentada vila. Així, hi havia el carrer de la Plasseta, el carrer de la Rutlla, plaça i Travessies de Sant Marçal, el carrer d'Olot, el carrer Nou i el carrer de la Devallada. Cal remarcar que en cada casa o edifici no hem pas de considerar que hi visqués una sola família, ans fou freqüent trobar dues famílies i més en una sola edificació. Per tant, calculem que en el nucli urbà hi hagué uns cinc-cents habitants i escaig.

Pel que fa referència a masies o bé cases situades dintre del terme de Riudaura,, però en despoblat, el nombre era una

mica inferior en comparança al del nucli de la vila, car en total sumaven setanta-set. Per tant, si comptem a cinc persones per casa resultava que a pagès prop dels quatre-cents habitants, que sumats amb els de dintre la vila el resultat definitiu i total d'habitants era d'uns nou-cents.

Les cases de pagès existents aleshores foren les següents:

El Carcanyol	La Creu de Pedra d'en Deu
Els Cortils	La Creu de Pedra d'en Bastons
La Solana d'en Saula	La Corda
Sberts	Pairaló
Cantallops	Nogareda
Planamuya	Bastons
La Planadecursach	Ferrés
Puig de Soler	Roura
Altra casa del Puig de Soler	El Mas
Puig de Soler	La Vinyassa
Puig de Soler (\$)	Segur
El Soler	La Deu
Molinot d'en Macià	Gironés
Pujol d'en Deu	Clavataire
Satina d'en Deu	La Cau
Molí d'en Deu	Serra
Bach de Guinart	Roquer
La Rauta d'en Bataller	Les Oliveres
Una casa situada en el Bach de	
Toronell	Camp del Sabaté
Altra casa situada en el Bach de	
Toronell	La Cabanya
Turonell	Molí
Cal Estudiant	La Badenca
Pujolassos	Gilibové
Masjoan	La Rovira
Cortés	Molí de la Plana
Coromina	Bach
Bach de la Coromina	La Plana de Cruanyes
Guarincs	Cortals

Senyalet	Forat de l'olla
Mascaró	Bachdevant
(\$) Foren cases situades a l'indret anomenat Puig de Soler	
Can Tumeu	Rafalet
La Fageda	El Burch
Can Rodó	El Parer
Millastre	Dorca
El Cinto	Ribas
Tonich	Casal de la Fonteta
Font de l'Arnau	Molí d'en Ribas
Molí d'en Burg	Puigorn
Plans	

El 1783, tot just s'havia acabat d'edificar en el despoblat, una nova casa que s'anomenà LA SOLANA, propietat d'Esteve Masmitjà d'Olot. Per altra banda, les cases que ja hem citat denominades TUMEU i FAGEDA, des de molt abans del 1716, eren propietat de l'obra de l'església de Riudaura; i el mas PARER pertanyia al Monestir de Camprodon, adquirit devers l'any 1720.

A la segona meitat del segle XVIII, Riudaura era una vila amb totes de la llei. En efecte, hi havia un apotecari conegut per Joan Comas, el qual vivia en el carrer de la Devallada. El pare d'aquet morí essent capità de la Reial Infanteria. També hi hagué un cirurgià anomenat Miquel Roig, el qual ja li trobem en 1720, però morí el 2 de gener de 1750. El seu fill Joan el substituï en aquella tasca. Aquest estava amullerat amb Esperança Vila. En Joan Roig, passà a l'eternitat a l'u de febrer de 1791 als 68 anys d'edat. Ultra aquests, hi hagué un altre cirurgià anomenat Elies Dorca, el qual ja li trobem el 1730, però traspassà el 15 de novembre del 1752 a l'edat de 58 anys. Els cirugians solien ser barbers els quals eren destres a utilitzar les eines que tallaven. També hi descobrim un metge Dr. en medicina anomenat Joan Duran, amullerat amb Francesca Bataller. En tenim notícies des del 1755 fins el 1789, any del seu òbit, concretament el 15 de setembre. (Arxiu Parrop. de Riudaura llibre IV de bap. fol. 207 i llib. i OBITS fol. 214). El Dr. Duran era propietari de diverses cases de dintre de la vila.

No hi mancava tampoc el sabater anomenat Joan Cardeús el qua ja li trobem des del 1727 fins a l'any 1750, data de la seva mort i ja el 1716, ens topem amb Aleix Cardelús. Els Ordeix, foren uns mestres de cases que vivien en el carrer de la devallada. El 1725, ens topem amb Josep Ordeix i posteriorment amb el seu fill Jordi, que exercia el mateix ofici del seu pare, del qual en tenim referències fins l'any 1785.

A la primeria del segle hi hagué un altre mestre de cases conegut per Francesc Valls, el qual durant alguns anys coexistí amb els Ordeix exercint la mateixa professió.

En el carrer de la Plasseta hi residia amb la seva família en Francesc Dorca que es dedicava a la confecció d'espardenyes. En fi, a l'apèndix citarem tot un reguitzell de persones amb llur ofici que visqueren en el segle XVIII, on el lector podrà comprovar la vitalitat de la vila de Riudaura en aquella centúria.

L'ESCOLA I ELS MESTRES DE MINYONS

El batlle i regidors de Riudaura maldaren amb un zel a tota prova en la lluita contra l'analfabetisme mal endèmic que senyorejava no sols a la citada vila, ans també tot el Principat. I és que el Consistori de la vila sabé sintonitzar amb el corrent d'aquell segle anomenat el "de las luces y de la ilustración"; i val a dir que no solament foren els infants els preferits, sinó també, com ja veurem, es preocupà de la instrucció a favor dels joves i dels adults. En efecte, el primerr mestre de minyons que descobrim en aquesta centúria és Miquel Roig, el qual alternava l'ofici de cirurgià amb el de l'ensenyament. Ignorem quan començà a dedicar-se a l'ensenyament. Nosaltres el trobem per primera vegada l'any 1734. Tampoc sabem quan cessà, però sí que hem constatat que no fou pas el seu decés que l'obligà a deixar aquella tasca. Ens dóna la impressió que exercia el magisteri interinament. Efectivament, el 28 d'agost de 1743, Esteve Plana de Cruanyes, batlle, Esteve Guinart, Segimon Forn, i Bernat Mercader, Regidors de la vila de Riudaura, contractaren el mestre Joan Granés per a l'ensenyament dels minyons de la parròquia, i concertaren que cobraria per aquell servei, 48 lliures

barceloneses anuals i sis quarteres de blat bo i que tindria casa illit per habitar i, finalment, pactaren que el referit Joan Granés hauria de començar d'impartir l'ensenyament, el 29 de setembre de 1743. Però el citat Granés, de moment, després de més d'un any de servei, cessà i Riudaura es quedà sense mestre. Per això, els regidors de la vila, per tal que no restés sospès l'ensenyament de minyons, ho encarregaren a Antoni Girona, si bé provisionalment, al qual li prometeren pagar mensualment 3 lliures i deu sous. L'esmentat Girona acceptà el nou càrrec i prometé ressar tots els dies el rosari a l'església de Sant Marçal.

Des de 1753 a 1757, descobrim altra volta com a mestre de minyons Joan Granés, però el 1758 Antoni Girona es reintegrà a l'escola de minyons, tasca que portà a terme fins a la seva mort ocorreguda el 24 d'abril de 1765, quan tot just comptava 41 anys. El referit Antoni era oriünd del mateix Riudaura, fill de Bartomeu i Maria Oms. (Arxiu Mun, de Riudaura, llevantor de comptes des de 1734; i Arxiu parroquial, llibre òbits).

El successor del susdit Girona a l'escola de minyons fou un tal Antoni Baixeras. Aquest, havia vingut a aquest món a la vila de Camprodon i era clergue tonsurat. Desconeixem on fixà la seva residència en arribar a Riudaura, però des del 1780 el descobrim en el mas Roquer lloc del seu domicili. Exercí la docència de minyons per espai de vint anys a Riudaura fins el seu òbit que tingué lloc a la citada parròquia el 9 de maig de 1788. El 1792, trobem Josep Prat, l'últim mestre de minyons d'aquest segle.

ENSENYAMENT DE LES FAMÍLIES

El 30 de maig de 1745, Esteve Terrats i Pairaló, batlle, junt amb els regidors de la vila i terme de Riudaura, tractaren i convingueren el que a continuació s'expressa:

Que Jaume Capdevila "licenciado" convingué i prometeé de bona fé, que s'encarregaria de l'ensenyament a favor de les famílies de Riudaura, en tot el que fes referència a llegir, escriure i la doctrina cristiana i bons costums, especialment en tot allò pertanyent a la bona conducta dels fills, com també ensenyar de comptes, almenys sumar i restar, a qualsevol d'aquells que

en fos requerit. Convingué, també resar el rosari a l'església de Sant Marçal cada dia, a honra i Glòria de la Verge Maria, com també assistir a l'església parroquial sempre que el Dr. Miquel Melción Pvre. rector de Riudaura, ho sol·licités. Ultra tot això, s'avingué el dit Capdevila a assistir sempre que fos necessari a les reunions de l'Ajuntament per tal de redactar les resolucions i portar els comptes de les talles, exceptuades les còpies del cadastre que s'acostumen fer cada any. Tot el qual, el citat Capdevila prometé complir per al temps d'un any, o bé més anys si fos necessari, pel preu de 67 lliures i 10 sous, pagadores de dos mesos en dos mesos, començant el 20 de juliol d'aquell any 1745. I els referits batlle i regidors prometeren pagar les referides 67 lliures i 10 sous, i així distribuir aquelles 70 lliures que l'Abat DE Camprodon, senyor de la vila i terme de Riudaura, tenia consignades, exceptuades dues lliures i 10 sous per al manteniment del RELLOTGE de la vila. Signà el document Pau Montsech, com a procurador de l'Abat de Camprodon, prior de Riudaura, el referit batlle, i els regidors Joan Serratosa, Mn. Francesc Carbonell, vicari de la Pinya, en lloc del regidor Bartomeu Vilar, que no sabia d'escriure; el Dr. Miquel Melción, rector de Riudaura, en substitució de Joan Tena, també regidor, que tampoc sabia signar. Finalment signava el citat Jaume Capdevila, amb la qual firma feia palesa la seva conformitat en tot. No creiem pas que tot això en anys posteriors funcionés, car en cap més any ens hem topat amb el dit Capdevila com a mestre de families, ni cap més successor. Hem comprovat que el mestre de minyons l'Ajuntament l'utilitzava com a secretari. Així ho hem comorovat amb el referit Girona, i posteriorment amb en Baixeras. Per tant, en la hipotesi que en anys successius hagués fracassat aquell pla d'ensenyament familiar, l'Ajuntament per a la redacció de les actes podia tornar a disposar del mestre de minyons, en lloc de l'esmentat Jaume Capdevila, el qual, com hem vist, estava previst que faria de secretari.

MESTRE PER A LA JUVENTUD

El 2 de gener de 1750, convocats els Honorables Batlle, Regidors i altres Prohoms, de consentiment i voluntat del M. lltre

Sr. Abat fra Pere de Trelles, baró de la vila i terme de Riudaura, s'estipulà de comú consentiment, que atenent a la necessitat que a llavors es trobava el Comú per la falta de mestre que es dedicués a l'ensenyament i educació de la joventud, per això es contractà per a mestre de la citada vila, el llicenciat Climent Bassa amb el salari de 56 lliures barceloneses i les entrades acostumades de l'església. Tenia l'obligació d'ensenyar la joventud de llegir, escriure, principis de gramàtica i comptes. Ultra això, havia d'educar-los en els bons costums i Doctrina Cristiana. També havia de resar cada dia a l'església de Sant Marçal, assistir a les funcions acostumades de l'església i tenir cura del RELLOTGE, i en concepte d'això (de tenir cura del rellotge) se li havia de donar cada any, dos cortans d'olí com a remuneració pel seu treball a càrrec dels cavallers de la citada vila; i per tal de cobrar el seu salari, havia d'acudir als arrendadors dels emoluments, cada dos mesos, amb una consigna que la haurien de fer els Regidors per tal que per mitjà d'aquella cobrés el corresponent als dos mesos a ráo de 56 lliures anuals, les quals dividides per sis resultaven 9 lliures i 4 sous. Amb aquesta quantitat i entrades d'església el citat Climent Bassa s'obligà a donar satisfacció a totes les obligacions esmentades. Posteriorment, el 15 de febrer del 1750, el contracte fou signat per l'Abat i Regidors d'una part, i l'acceptant per altra a la Casa Prioral de Riudaura.

Desconeixem si tingué continuïtat semblant projecte d'instrucció de la joventud. De fet no hem pas trobat cap pista en anys successius que ens indiqui que la cosa funcionava; però tot i això, la realització d'aquell programa, encara que fracassés a la llarga, no deixava d'ésser quelcom positiu per tal com fou un clar exponent de la inquietud del batlle i regidors a favor de la instrucció pública.

En canvi pel que fa referència a l'ensenyament dels infants, ja fou diferent, car en tot el llarg del segle XVIII, trobem els corresponents mestres de minyons que tinguren cura de la instrucció a favor de la població infantil. Adhuc a la primeria del segle passat, els Regidors redactàren unes normes destinades als mestres de minyons, els quals s'hi haurien de subjectar, però que

nosaltres no citem aquí per no exedir-nos massa del nostre objecte. Com el lector haurà pogut observar, és curiós el fet de l'existència d'un rellotge públic del qual n'havia de tenir cura el referit Climent Bassa, circumstància que corrobora el que hem afirmat, o sia que Riudaura era un poble amb totes les de la llei.

ALGUNES MALTEMPSADES I ADVERSITATS

Si bé el segle XVIII, a partir de l'acabament de la guerra de successió es distingí per la prosperitat i pogrès, no obstant això hi hagué alguna excepció com esdeve en totes les regles generals. En efecte, Mn. Ponç Prat que fou rector de la Pinya des del març del 1751 fins el 28 de febrer del 1801, natural de Domeny, parròquia contigua a Girona, ens fa una tètrica descripció d'unes inundacions esdevingudes en 1763 i de la fam i misèria que senyorejava arreu del Principat. Diu així: = "Als 16 de octubre del any 1763 y agué un ayguat que féu grans estragos en moltas parts de Catalunya y Fransa. En Sant Privat, espatllà onse casas lo riu Gurn des del molí de Valentí fins al Tartús y algunas de ellas de sol arrel y se negaren sis personas.

La ribera de RIUDAURA playava per totas las tancas de la Garganta y Bastons. Lo riu Ter des de set Casas a Camprodon sen portà totas las closas y féu altrás mals. En Manlleu, espatllà casas, sen portà lo pont de la Sellera, y en lo Pont Major passà per sobre las baranes y entraba aygua per las casas causantlos molts danys. En Prats de Muyó y demás circuit de aquelles muntanyas també foran grans los estragos de portarsen cases y terras; y quan més cerca de las muntanyas, y al origen de los rius, majors los estragos per las grans esllavisadas y penyas que feia correr la aygua, que era ab tal orror, que may aviant vist ni ohit los nats. Y en totas parts causà molt dany. En esta plana que quasi tot plajava sen portà lo mill y blat de moro dels camps.

Lo mateix any 1763 y primavera de 1764 y agué gran carestía per tot Catalunya y altrás parts de manera que los camins anaven plens de pobras, sens trobar caritats perquè mols ab bastant hacienda tenian prou feina acampar per faltarlos lo gra y no trobar diners ni a censal ni de altra manera. Lo blat, arribà a 9 i

a 10 lliuras la quartera. Lo blat de moro a sis lliuras y així mateix los demás grans, y si Nostre Senyor no agués provehit ja may sauria vist ni ohit tal miseria perquè tota cosa de menjar y beurer anava a un preu excessiu y la major part dels pagesos los faltà gra y se tenia per ditxós qui podia saciarse de pa.” = (Arxiu parroquial de la Pinya, llibre de censos).

L'any 1794, en plena guerra amb França, hi hagué a Riudaura una epidèmia a causa de la qual en aquell any hom hi enregistra 115 òbits de persones adultes de les quals 58 foren homes i 57 dones; però també hi hagué una mortalitat infantil desmesurada, o sia fora del que era normal, sumant el nombre de 54 els pàrvuls que moríren en aquell any 1794 .Així en total, entre adults i infants hi hagué a Riudaura 169 defuncions.

El mes de major mortalitat pel que fa referència als adults, fou el mes de juliol. Les defuncions dels adults en aquell any fatídic es repartíren com segueix: en el mes de gener, moríren 6 persones; en el mes de febrer, 8; en el mes de març, 7; pèr l'abril, altres 7; en el maig, 5; pel juny, 9; i en el mes de juliol, 33, que es distribuïren així: Un el dia 3; tres el dia 5; un el dia 7; tres el dia 8; un el dia 9; dos el dia 10; dos el dia 11; un el dia 12, dos el dia 13; dos el dia 14; un el dia 15; un el dia 16; un el dia 17; un el dia 19; un el dia 20; un el dia 21; tres el dia 26; tres el dia 27; un el dia 28; un el dia 29 i altre en el dia 30. Ja no cal dir que aquell juliol fou un mes terriblement luctuós i esfereïdor per als habitants de Riudaura, puix que a més de les defuncions citades, sens dubte que cal afegir-hi les d'alguns pàrvuls d'aquells 54 que moríren en aquell any.

Per l'agost, hi hagué 14 òbits d'adults; pel setembre, altres 14; en el mes d'octubre, 4; pel novembre, 3; i en el desembre, 5. Quant als pàrvuls, no hem controlat el nombre que se'n registraren cada mes, ans solament podem dir que des de gener a desembre, ambdós inclosos, 54 infants passaren a l'eternitat a la parròquia de Riudaura. Ignorem quina mena d'epidèmia fou, però és possible que es tractés del tifus. Sembla que la peste no fou purament local, ja que hem constatat que a Olot en aquell any 1794 enregistrà 430 defuncions d'adults i 424 de pàrvuls,

en un total de 863 decessos, més del doble del que era habitual en anys anteriors i posteriors. Aquella xifra solament fou superada el 1809, amb un total de 645 defuncions d'adults i 593 d'infants. (Arxiu Parroquial de S. Esteve d'Olot, llibre d'òbits n.º IX) A les Preses, també observem un augment de defuncions en aquell any, però no amb les proporcions de Riudaura, car hi ha 34 òbits d'adults i 20 de pàrvuls. Aquesta diferència podria ésser deguda al fet de que Riudaura en aquella època doblava a les Preses en el nombre d'habitants, però tot i això hi hagué desproporció per tal com respecte de les Preses a Riudaura, amb doble cens demogràfic, hi havia d'haver 108 defuncions; i en canvi se n'registraren 169, fet que indica clarament que la pesta atacà als habitants de Riudaura amb molta més virulència.

En aquell any 1794, a darrers de maig o a primers de juny, Patllari Oms, Miquel Varia i Rafael Pinós, tots de Riudaura, lluitant contra els francesos com a membres del sometent, moriren entre Sant Pau de Segúries i Camprodon. (Arxiu Parroquial de Riudaura, llibre d'òbits, n.º 4, fol. 9).

En aquella guerra, anomenada gran, es féu célebre el general Ricardos, el qual aconseguí emparar-se de tot el Rosselló, però malauradament morí i fou substituït pel comte de la Unió; i des d'aleshores el rumb dels esdeveniments canviaren totalment en sentit negatiu. Els francesos ocuparen Camprodon, Sant Joan i Ripoll, però quan se dirigien vers Olot pel Capsacosta, inexplicablement foren foragitats per les nostres forces, no sense haver-hi hagut alguns morts i ferits dels nostres. Cal llegir els llibres parroquials d'Olot on hom pot comprovar la mort d'alguns miquelets, a causa de les ferides rebudes.

També tot examinat els llibres de Sant Salvador de Bianya, ens toparem amb la següent partida de defunció: = "Als 15 de juliol de 1794, en lo cementiri de la Iglesia de Sant Salvador de Bianya se ha donat sepultura al cadàver de Joan Diumenjó (a) Rafart, de la parròquia del Clot ab missa, qual va morir en la batalla que se tingué ab los patriotas de Fransa en lo cim del Capsacosta- Vere Silvestre Tubert, ecònom parroquial de Ecclesia

Sancti Salvatoris Bisanie" = (Arxiu Parroquial de Sant Salvador de Bianya, llibre IV d'òbits, fol. 1). Aquella contesa acabà com el rosari de l'aurora amb la Pau de Basilea en la qual se'ns tornaren totes les places que Espanya havia perdut a canvi de la part espanyola de la illa de "Santo Domingo". A totes passades, aquella pau estipulada en aquella ciutat el 1795, valgué a Godoy el títol de "Príncepe de la Paz" per haver-la negociat. I val a dir que aquesta vegada fou Espanya que declarà la guerra a França ja que aquesta es trobava en plena revolució i no l'hauria pas declarat, car altres maldecaps tenia la Convenció en la lluita contra Prússia i Austria; però el 21 de gener del 1793 el cap de Lluís XVI queia sota el pes de la guillotina; i aquest fet fou la causa determinant que Espanya declarés la guerra a la Convenció Francesa.

Espanya no perdé territori, llevat de l'esmentada illa (part), però era molt lluny; i si, en canvi, es perderen moltes vides que valen més que el territori, per tal com són irreparables. Fou una aventura imprudent i una guerra absurda, ja que en aquest cas no es podia pas esgrimir, com altres vegades, el pretext de legítima defensa.

ELS REGIDORS CONTROLEN LA VENDA DE SUBSISTÈNCIES JUNT AMB EL MOSTASSAF

Com en el segle anterior, els regidors tenien cura de l'arrendament de les gavelles, hostel i taverna i la carnisseria, donant normes, especialment pel que fa referència a la carn, per tal que no faltés aquell producte en certs dies i àdhuc fixant el preu de certa carn, com és ara la de vedella. En efecte, els Regidors de la vila de Riudaura amb el consentiment del M. Iltre fra Pere de Trelles, abat de Camprodon i baró de la vila i terme de Riudaura, arrendaren la carnisseria per al temps d'un any, que començaria de córrer a partir de la vigília de pasqua del 1749 i havia de finir a la vigília de Pasqua de Resurrecció del 1750, a Josep Bataller, de la mateixa vila de Riudaura, amb la facultat de vendre carn de moltó, ovella, i altra que convingués, bona grassa i rebedora, a coneguda del mostassaf de la citada vila, pel preu de VI lliures

barceloneses que havia de satisfer en dos pagaments: tres lliures a la meitat de l'any i les restants en finalitzar l'arrendament. El referit Bataller, tenia l'obligació de matar i tenir carn, del disabte a la nit, fins el dimecres; i per la festa de la Verge Maria d'agost, devia matar bou, vaca o vedella, prèvia la llicència del mostassaf. En el cas de matar vadella, l'havia de vendre a 30 diners la lliura o carnisseria; i pel que feia referència a l'altra carn l'havia de vendre al mateix preu que vigia a l'any anterior. 1748. També havia de matar bacó, gras i bo, des del dia de Sant Andreu fins a carnestoltes, a coneguda dels Regidors.

En Josep Bataller acceptà i prometé complir totes les condicions timposades en aquell arrendament. Com haurà pogut apreciar el lector, hem citat alguna vegada el nom d'un càrrec anomenat mostassaf, però ¿què era i quina era la seva incumbència? El mostassaf fou un funcionari municipal, creat, si no ho recordem malament, per Jaume I el Conqueridor després de la conquesta de València. Havia de tenir cura i control dels pesos i mesures que servien per a la venda de pa, oli, vi i altres productes i punir els infractors, com també comprovar la bona qualitat dels productes, particularment els queviures i vigilar que no hi hagués preus abusius. A Riudaura, el mostassaf era nomenat per l'abat per al temps d'un any. Tenim referències d'algunes persones de Riudaura que exerciren semblant ofici. Efectivament, hem descobert els que a continuació citem: Segimon Vidal sastre, any 1743; Pau Deu, paraire, any 1745; Simon Pinós, any 1746; Joan Guinart, any 1747; Joan Roig, cirugià, anys 1748 i 1749; Serratosa, any 1750; Joan Pinós, 1751; Joan Roig, cirugià, 1752; Pau Deu, any 1753; i Joan Serratosa, any 1754. (Arxiu Municipal de Riudaura, llevant de comptes fol. s/n).

Com hem dit en altre lloc, la taba o condicions per a l'arrendament de la carnisseria, hostal i gavella, era col·locada en llocs concorreguts, per tal d'assabentar a la gent tot el referent a condicions i arrendament.

La taba de la carnisseria era del següent tenor: = "Tothom qui vulla y entendre la carniceria de la pnt Vila y terme de Riudaura

daura per tems y espay de un any la imposició de poder vendre carn a la menuda lo Sr. Majordom qual serà elegit lin firmarà acte de Arrendament baix las reglas condicions y qualitats que se executan los Arrendaments de rendas reals y pactes següents.

Primerament, sapia que lo preu prometrà seran lliuras barcelonesas valent deu rals de ardots qual quantitat pagarà anal majordom y no a altra persona.

Item, sapia que haurà de tenir provisió de bona carn y vendrene a quin demanarà al preu que se vendrà a las carnicerías de la vila de Olot y haja de tenir carn fins al dimecres.

Item, sapia que per la festivitat del Santíssim tinga de matar bou y bo, a coneguda del Ajuntament y vendrerne a quin demanarà.

Item, sapia que de Sant Andreu fins sia finit lo arrendament, haurà de tenir carn de tossino fresch o sal y vendrerne a quin demanarà al preu li serà donat per lo Ajuntament.

Item, sapia que es concedeix a qualsevol de la vila y terme que per desgracia se espatllia alguna bèstia pugan vendrerla a la menuda y engrós, però tindrà de ser visurada per lo Ajuntament.

Item, sapia que haurà de donar idoneas farmansas.

Item, sapia que ultra lo preu prometrà, haurà de pagar una passeta al corredor paper sellat y al notari qual farà lo acte.

Item, sapia que es concedeix facultat als ostalers de matar carn per llur consum per vendrer cuyta.

Item, sapia que dona facultat que quatra se pugan repartir una bèstia.

Hem trobat diversos arrendaments de la carnisseria en el llarg del segle XVIII, però els preterim per tal com tenien lloc cada any i valdria més les pàgines que ompliríem que no pas l'interès que tenen. El mateix hem de dir respecte dels arrendaments de la taverna, hostel i gavella. Per altra banda, la lectura es faria pesada i carrinclona. Per això només citem un arrendament de cada cosa amb les corresponents tabes, per tal que el lector resti informat referent a les normes que s'havia de subjec-

tar l'arrendador de torn.

Així entre altres en distints anys, trobem que en 1756 els Regidors arrendaren la taverna a Joan Dorca (a) Alemany pel preu de 39 lliures barceloneses.

Anem a exposar tot seguit la taba, o condicions que havia d'observar aquell que volgués arrendar l'hostal i taverna. Era així: = "Tothom qui vulla dir y entendre en arrendador lo Ostal y Taverna de la present Vila y Terme de Riudaura per tems de un any, lo Sr. majordom lin firmarà acte de arrendament baix las reglas, condicions y qualitats que se executan los arrendaments de rendas reals y pactes següents.

Primerament sapia lo Arrendatari que los tres mesos antes que entria lo arrendament, lo primer mes es concedeix per arrendarse los dos mesos que quedan, los cinquanta dies són per atmetrese sirenas, y los restants deu dias per poderse provehir lo qui quedarà ab lo arrendament.

Item, sapia que no se arrendarà a niguna persona que contraga parentiu ab algú o alguns individus, o vocals del Ajuntament o Junta.

Item, sapia que lo hostaler haurà de tenir señal de Post y lo Taverner señal de Ram y lo necessari de Pa y vi y demás necessari pera ospedar los passatgers y altras Personas y donarlos menjar y beure pagant.

Item, sapia que lo preu prometrà serà lliuras barcelonesas, valent quiscuna deu rals ardots la qual quantitat pagarà anal majordom de Propis, y no altra persona ab sis iguals pagas a la fi de cada dos mesos lo que li toquia respective y oferintse gastos anticipar la paga encara que no sian vençuts los dos mesos; y si lo dit arrendatari fos omís a las pagas, puga dit majordom ferli gastos de requesta, o de altra manera sia ben vist a dit majordom y dit arrendatari pagarà tots los gastos.

Item, sapia que de contínuo haurà de tenir provisió de bon pa y vi, y vendrerne a quin demanarà tant a la menuda com engrós y de Pa ne haurà de tenir de dos qualitats, ço és de blanch, y moreno tot bo a coneguda del Sr. Mostassaf; y per cada vegada que serà encontractat sens Pa y vi y vendrerne a quin demanarà, incorrerà a la pena de sinch sous per quiscuna vegada; y dita

pena se pagarà al Sr. Mostassaf y en sa ausència a qualsevol del Ajuntament o Junta.

Item, sapia que del pa blanch sols se li donarà per quartera tres rals de plata de veneduras, y lo Pa moreno lo tindrà de vendre a un diner menos per lliura que al blanch.

Item, sapia que del vi se voidarà; lo Dret queda a favor del arrendatari y tindrà de tenir en dit Ostal y Taverna de dos qualitats de vi, és a saber vi de Lançà, o Cadaqués, Tayà o Lella, y vendre-lo al preu se vendrà a las tavernas de la vila de Olot las que són provehidas per los arrendadors de dita vila; y la altra qualitat de vi, ha de ser de Ampurdà o de otras paratges y est se tindrà de vendre a dos diners menos per mesura.

Item, sapia que serà privat a tothom lo vendre vi a la menuda però ne podran vendre a cortons, y los que vendran a cortons no sel pujan beurer a la mateixa casa ahon lo compraran, y los tals nol pujan vendre ab inferiors mesures baix la pena de tres lliuras y la mercaderia perduda, aplicadora dita pena, la primera part a las penas de Càmera tocants a S.R.M. la segona part al acusador y la restant al qui administrará justícia y també haurà de pagar las dietas.

Item, sapia que el vi se buidarà que serà per vendre a la menuda, puga lo Sr. Mostassaf segellar las Botas y per cada vegada que vendrà vi que no sia primer habilitat per lo Sr. Mostassaf o alguns dels que dehuen cuydar cayga a la pena de tot y lo vi perdut, tot a la disposició de la justícia en aplicar dita pena, y no sels buydarà vi que no ni haja mitx bot, y tindrà de donar alguna cosa a dit Mostassaf o al que cuydarà per son treball y tindrà la obligació de ferlo avisar per habilitar dit vi.

Item, sapia que haurà de tenir vi vell fins a Nadal y bo a coneguda del Sr. Mostassaf o del qui cuydarà y faltant caurà a la pena de 5 sous.

Item, sapia que més del preu prometrà, haurà de pagar dos lliuras de cera lo ostaler als obrers de Sant Pere de Camprodon y un sou als arrendadors del Sr. Abat y lo mateix lo taberner als obrers de la present vila y lo sou als arrendadors y cobrarne recibo y entregarlo al Sr. Majordom; y també haurà de pagar dos passetas al corredor, lo paper sellat y lo Notari qual farà lo acte.

Item, sapia que ningú de sa casa podrà cridar a la gent perquè vajan a menjar y beurer en pena de 10 sous cada vegada.

Item, sapia que li concedeix facultat de matar carn per vendre cuyta tan solament y tinga de ser visurada per lo Sr. Mossassaf o del que cuydarà baix la pena de 10 sous y la carn perduda y no podrà obligar a lo carnicer a matar carn per lo consum del ostal y taberna.

Item, sapia que luego haja llevada la taba tindrà de donar idoneas farmansas a coneguda del Ajuntament y en cas faltasen tornarà luego ala crida a gastos de aquell que haura llebat la taba.

Item, sapia que serà pribat a tothom lo jugar en lo ostal y taberna, çoe és los habitants de dita vila y terme en pena de 3 lliras y los forasters tindran llibertat de jugar fins a las nou de la nit; y si excedeixen cauran a la pena a dalt dita aplicadora com està dit en altra capitol de vendre vi.

Item, sapia que qualsevol que benga vi a la menuda y serà enconrat, la mateixa pena incorrerà al comprador com lo venedor.

Item, sapia que per los ajustos de Sant Joan y segona festa de pasqua tinga obligació de portar manteniment en dits aplechs y vendre-ne a quin demanarà y lo vi lo podrà vendre a dos diners més del quel vendrà a la pnt. vila.

Item, sapia que no podrà pendrer ningun paper tocant polices que bajan dirigidas anal Majordom; y en cas ne prenga cap no dega lo majoordom passarlas.

Digay aquí vulla dir y voldrà que al més donant se lliurarà segons conté la taba." = Fins ací la taba o condicions per a l'arrendament, però hem vist un apartat que el creiem força absurd: ens referim aquella clàusula que prohibeix el joc tan sols als habitants de la vila i, en canvi, els forasters podien jugar fins a a les 9 del vespre. Creiem que hauria estat millor tolerar el joc a tots o bé a cap, ja que segons deia desplaçar-se fora del poble arribant a casa més tard amb el consegüent perill de caure en el doble vici: el del joc i retirar tard, especialment els joves.

Malgrat tot, no deixa de ser interessant una de les clàusules

finals, en la qual es fa esment de l'aplec de Sant Joan i de la festa major, fet que indica que ja a llavors es celebrava la festa major per la festa de Pentecosta.

A més de la carnisseria, hostel i taverna hi havia també qui havia de tenir cura de la venda d'altres productes, com és ara arròs, sucre, bacallà aiguardent i altres articles per al consum de la gent de Riudaura. Sembla que hi havia dues botigues alhora ja que el 1734, descobrim com a gavadillers (així eren anomenats els que tenien semblant botiga) Francesc Busquets i Joan Dorca; i el 1735, el referit Dorca encara continuava al front de la gavella, però l'altre era en Joan Casas. En canvi, el 1747 foren arrendades les gavelles a Salvi Forn, el qual, segons es desprenia tenia ambdues botigues.

Tot seguit, exposem la taba o condicions per a l'arrendament de les gavelles que vigia després del primer quart del segle XVIII. És com segueix:

= "Tothom qui vulla dir y entendre en arrendar las Gabel·las de la pnt. vila de Riudaura per tems y espay de un any la imposició de poder vendre oli, bacallà y demás pesca salada, arròs, vinagra, ayguardent, y tota manera de especies, sucra, malvaizia y paper de escriurer y demás cosas tocants a dita Gabella.

Primerament, sapia lo arrendatari que los tres mesos antes que entria lo arrendament, lo primer mes se concedeix per arrendarse, los dos mesos que quedan, los sinquanta dias són per atmetrerse sizenas, y los restants deu dias per poderse provehir lo qui quedarà ab lo arrendament.

Item, sapia que no se arrendarà a ninguna Persona que contraga parentiu ab algú, o alguns individuos o vocals del Ajuntament o Junta.

Item, sapia que lo preu prometrà, seran lliuras barcelonesas, valent quiscuna lliura deu rals de Ardits, la qual quantitat pagarà anal majordom de Propis, y no a altre persona ab sis iguals pagas a la fi de cada dos mesos lo que lo toquia respective y oferintsa gastas anticipar la paga encara que no sian venguts los dos mesos; y si lo arrendatari fos omís a las pagas paga dit majordom ferli gastos ab requestas, o de altra manera sia ben

vist a dit majordom.

Item, sapia que haurà de tenir provisió de bon oli clar i gentil vinagre y vendren aquin demanarà. Lo oli al preu se vendrà a les gabellas de Olot. Y sempre que falia en alguna cosa de las narradas en pnt. taba pagarà 5 sous.

Item, sapia que haurà de tenir malvazia y vendren aquin demanarà al preu acostumat.

Item, sapia que serà pibat a tothom al poder vendre oli a la menuda, acceptat al Gaballer y així mateix vinagra, emperò de oli ne podran vendre en gros y no menos de un cortà y vinagra menos de un masuret; y de pesca salada menos de la mitat de mittja roba.

Item, sapia que se li concedeix franquesa personal per anar a somatent y bagatge de cap de terme en abant però si se han de fer tallas per dit affecta haurà de contribuir a la paga lo que li toquia per separat.

Item, sapia que ultra lo preu prometrà, haurà de donar un cortà de oli cada Gavella per untar lo rellotge y una lliura de cera blanca cada Gabella a la obra de la pnt vila de Riudaura y cobrarne recibo y entregar aquell a la fi de son arrendament anall majordom de dita vila.

Item, sapia que además del preu, haurà de pagar una passeta al corredor y també al notari qual farà lo acte y paper sellat.

Item sapia que haurà de fer habitació dins la present vila y que no puga tenir un mateix dos Gabellas a no ser en diferents casas.

Item, sapia que estarà obligat a tenir aiguardent y vendre-ne a quin demanarà y non puga fer pagar més que dos diners més per lliura del que li costarà; y sempre que non tinga caurà a la pena de sinch sous y així de las demás cosas estan manadas en la pnt. taba.

Item, sapia que haurà de donar idoneas farmansas a coneguda del Ajuntament." =

Aquestes foren les condicions que hauria d'ajustar-se tot aquell que volgués arrendar la botiga de queviures en general.

NORMES DE L'ABAT DE CAMPRDON, COM A PRIOR DE RIUDAURA, PER TAL QUE EL PRODUCTE DELS ARRENDAMENTS SIGUIN APLICATS A L'OBJECTE PER AL QUAL FOREN CONCEDITS.

Els únics emoluments que tenia el comú i Universitat de Riudaura, eren producte dels arrendaments de la carniseria, taverna i hostel i les gavelles; però semblants productes moltes vegades no foren destinats a la finalitat per la qual havien estat concedits, degut a alguns abusos. Per això l'Abat de Camprdon en data del 3 d'abril del 1746, promulgà unes normes i disposicions les quals eren del següent tenor: = "NOS PERE DE TRELLES Y GÜELL per la gràcia de Déu y de la Santa Sede Apostòlica Abat del Real Monestir de Sant Pere de Camprdon y de son abadius, Prior dels priorats de Sant Joan ses Fonts y de Riudaura y com a tal Senyor y Baró de la vila y tot lo terme de Riudaura. -A tots los nostres vasalls de lo terme y vila de Riudaura, salut en lo Senyor. -Com la Divina Providència y la piedad de lo Rey Nostre Senyor, que Déu guarde, nos havia portat a la Dignitat Abacial del Real Monestir de Sant Pere de Camprdon y de tot son abadiat y per consegüent al govern dels mencionats Priorats y Baronia de Riudaura; y sia nostra obligació invigilar quan nos sie possible per lo bé comú y particular de tots los nostres vasalls y procurant ab amor paternal sos majors medios y conservació = Per so considerant y atenent que lo comú y Universitat de nostra vila y terme de Riudaura no té emoluments propis en altres efectes o rèdits més que los que tenen cedits y concedits de gràcia per los Senyors Abats y Priors, nostres antecessors, y que Nós ab la matexa benignitat y amor paternal que ells novament los concedim durant nostra voluntat y beneplàcit- Qual graciosa concessió és tot aquell import que resulta dels rèdits dels arrendaments que tots los anys se fan de las tavernas, hostel, gavellas y carnicerías expectants a Nós com a propis efectes y rèdits de nostra Dignitat, que destinaren benignament nostres antecessors, principalment moguts del zel per la ensenyanza y educació de la joventut, tant necesa-

ria a tota la República y Comú; com així mateix per la aplicació de altrás precisas ocurrencias, que totas tenen mira a la conservació del bé comú de tots los nostres vasalls. -Quals efectes y rèdits resultants de dits concedits arrendaments, segons la revisa de comptes y confusió de pólisas introduïdes de esa part a alguns anys, em ocularment vist, no sens sentiment nostre, que no han anat e sos efectes y rèdits resultants de dits concedits arrendaments, segons la intenció y direcció que los concediren y donaren nostres Antecessors; ans bé pervertint lo ordre em trobat ser consumits dits efectes y productos, en la aplicació de altrás gastos que no miren ni tenien per objecte lo fi que Nós y nostres antecessors los hem donat. -Per lo tant y en consideració de tot lo referit y pera que en lo esdevenidor no suceescan los abusos que dits passaments de comptes em ultimament experimentat, manam seriament al comú del Ajuntament de Balle, Regidors y demás Proomens, junt a tots nostres vasalls constituïts dins nostra vila y terme de Riudaura, aixís en comú com en particular, que baix las penas sels imposarà a la fi de est nostro decret y edicte, guarden y inviolablement observen las ordinations següents: PRIMERAMENT, manam y ordenam que ningun dels regidors que al present són y per temps seran pugan privadament per si sols, ni en forma comú, o, Ajuntament disposar dels productos o rèdits de dits emoluments, sinó que la cobrança de tots estos rèdits y efectes sia per mà de un colector o clavari anomenat per Nós, o, en son cas de Nostre consentiment, per nostro Procurador. -Qual clavari tindrà obligació de cobrar tots estos rèdits per sas tersas fent recibo als arrendatari de las quantitats que de ells tindrà rebudas, expresant ab individuació las tersas y quantitats de ellas, que depositan en son poder, expresan en ellas lo nom y cognom del arrendatari que paga y perquè paga, a fi de que noy puga aver equivocació en las tersas que respective vagian anualment corrent de dits arrendaments; y així fets dits recibos firmats de dít clavari o colector los tindran en custòdia los arrendataris peraque conuinats ab lo tant de la suma, que paguian dels arrendaments del emoluments respective, os puga servir de abono y satisfacció al fi del any ques pas-

saran los campos de estos emolumentos.

MANAM a dits clavaris o colector que posades que sien en son poder las tersas que vagian caent de dits emolumentos, no disponia ni puga disponer de ells, menos que preceesca expresa llicència y facultat Nostra, o, en son cas de Nostro Procurador, la qual haurà constat de nostra firma y de esta forma podrà dit clavari y deurà fer las pagas segons com se li disposian, cobrant dels interesats a qui se asignan las consignas, sos respectius recibos que declararian lo tant sels entrega y perquè rahó, o, salari sels entrega, a fi de que conuinats estos ab los productos que dits emolumentos tindrà cobrats lo clavari, pugan servir en aquest de descàrrec al temps de la definició de sos comptes que anualment haurà de donar.

TINDRÀ sabut dit clavari donar anualment ab la forma dalt dita las partidas següents: =PRIMO lo salari del mestre, que vuy és de 60 lliuras, la pensió que encara poseix lo comú a la Parroquial de esta Iglesia, junts ab la funció que tots anys se fa a Sant Marsal que tot importa vuit lliuras setze sous. Lo salari dels Regidors computats a vuit lliuras barcelonesas quiscun. =Lo quart, per cens de dits emolumentos qual diuen importa 12 lliuras barcelonesas de las quals se podrà eximir lo comú, fent present com devia de que esos productos de emolumentos, no eran propis del Comú, sí de pertinencia Abacial y Priorat, dignitat que queda exempta exempta de tot acastrament y Real imposició.

= Lo import de menar lo rellotge que en avant serà computat a 30 rals de plata per any, qual quantitat serà satisfeta dels productos de dits emolumentos, o del matex salari se assenyala al mestre conforme se té acostumat, segons lo mes, o, menos tinga dit mestre de salari. =Lo import dels pobres malalts transiten y la subvenció y assistència des que són propis de la Vila a proporció de la necessitat que tingan. -Qual assistència se farà a coneixensa y disposició Nostra o de la persona que destinem per est efecte, sens que per ell hi puga haver variació, sí que se executia del modo dispondrem. -Lo demés, emperò, que no queda aquí expresat, nos o reservam pera disposició del millor modo nos aparega, segons la ocurrència de altrs presi-

sions pertenenents al comú y segons lo producte que resultian de concedits emoluments.

Y per lo que mira a altrs ocurrencias del comú, tocant a imposicions Reals, podran y deuran sos particulars fer talla comuna ab la equitat que mana lo Senyor Rey se observia de tots los pechos Reals, extenintse dita comuna talla, o, tallas, a los gastos que ocasionan lo pre dels fusillers, vereders y altrs semblants; pues que per estos y semblants gastos no tenint lo comú de ahon satisfacerlos, pot y deu fer aquesta talla comunal ab lo ben entés que deu anar equitat expresada y que disposa y que disposa Sa Magestat en sos reals ordres de catastro, especialment en lo decret fou servit y expedit en la Intendència de Barcelona a 20 de desembre de 1735, quals ordinacions tindran presents lo Balle y Regidors per sa major observancia.

ORDENAM y manam al Comú de Balle y Regidors, que luego asignen deliberats en encant públich, los arrendaments de dits emoluments a major benefici del Comú, noten en lo llibre de la vila lo dia se arrendin, per quant cada un se arrenda, y a quí se arrenda y las fianzas de cada respectiu arrendatari, especialment los arrendaments cada un per sí, a fi de que se trobia tot ab la deguda claretat. -Y si en lo acte de arrendaments y concurs de aquells, se troba de algun que sobornia als que tenen intent de arrendar ab lo depravat fi que no nuncian ni tingan lo degut preu, dits arrendaments faran luego dit Balle y Regidors inquisició del tal subjectes que portan tan mal fi, contra lo bé comú, denunciantlos davant de Nós, o en nostra ausència a nostro Procurador, a fi de que pugan los tals ser castigats a proporció de la culpa y mala intenció sel probia.

ITEM, fent consideració que in promptu no podría lo comú tenir efectes per la satisfacció dels vereders que són indispensables podrà, no observant lo dalt dit, lo clavari o clector traurer de lo import de dits emoluments la partida sia necessaria per esta satisfacció.

ITEM, en atenció que lo comú de la vila y terme de Riudaura queda exonerat del vinté que patia, y encara no haja donat comptes dels efectes produïts de dit vinté, los qui lo administraren o

colectaren.

MANAM seriament al Balle, Regidors, prohomens y demás del Ajuntament de esta nostra vila y terme de Riudaura que dins lo termini de DOS MESOS contadors des de lo día de la notificació de est nostre decret obliguian a dits administradors o colectors de dit vinté donar comptes de tots sos rèdits ab la major individuació a fi de que constia com se han consumit estos productos; y justificadas las partidas, pogan fer definició de tot lo import de dit vinté, que constarà ab advocats de lluisions dels censals, o, otras instruments llegalitims quals tindran recondits en lo arxiu del comú pera que a tot temps constia quedar llurs y estingits. -Qual definició autoritzada de nostra firma quedarà archivada ab los demás papers i al calaix corresponent del Arxiu del Comú, que de nostre ordre se ha novament fet.

Per quan nos consta que lo Comú no pateix altres mals que lo sensal fa a la Iglesia parroquial de esta vila, permetem a dit comú que des de luego se puga imposar lo dret li apareguia bastant per la quitació de dit sensal a fi de que no quedial empenyat.

De cosa lo Comú, pogan millor sos particulars subvenirse assí y als pechos Reals a que segons ordenansas estan obligats.

Per quan de nostra ordre se forma la satisfacció de tanta confusió comportareu las pólissas; y per las que quedaren olvidades, se asigna la forma y modo ab que havia de anar la satisfacció dels interessats.

MANAM al Balle y Regidors y comú de prohomens que executien y facian executar la satisfacció de ditas pólissas, ab la equitat y manera per que Nós fou disposada, sens que per cobranza de aquellas hi puga aver singularitat.

De manera que feta la repartició puga tot acreedor tenir part de bo y de mal que es dex que uns no prengan consignats de aquells que luego poder cobrar; y otras no per causa de la misèria i impossibilitat dels deutors y satisfetas de est modo lo import de estas pólissas quedaran las demás nulhas y abolidas, conforme tenim manat y ordenat.

Tot lo que observarà dit Balle, Regidors y prohomens, com així mateix tots nostres vasalls de dita vila i terme de Riudaura inviolablement per son govern y direcció sens faltar en cosa ninguna en tot el que està disposat en esos nostres edictes y ordinacions en pena de 25 lliuras per cada infracció que trobem aver faltat, així en comú com en particular; com y de altrás penas arbitrarias que nos seran ben vistas segons y com coneixem ser la culpa o omissió del infractor, aplicant lo import de ditas penas per las obras pias que nos seran ben vistas. -Y pera que constia de nostra deliberació y observancia de estas ordinacions y no pugan alegar de ellas ignorancia, manam sian llegidas y notificadas al Comú de Balle Regidors y Prohomens y demás vasalls de esta nostra vila de Riudaura. -Quals ordinacions corroboram y autorizam ab nostra firma y sello refrendadas per lo nostre infrascrit secretari en est nostre Priorat de Riudaura, vuy als tres de abril del any del naixement del Senyor 1746 = † Pere, abat de Camprodon y Prior y Baró de la vila y terma de Santa Maria de Riudaura. -De manament de sa Senyoria, Josep Borrut, prevere, y Secretari.” =

En virtut de semblants ordinacions i per tal de fer-les observar, el citat Abat en moltes ocasions estigué present junt amb el seu procurador, Pere Màrtir Conill, a l'acte de passar comptes i àdhuc en tenir lloc l'arrendament de les gavelles, carnisseria o taverna, car el mateix temps es passava comptes dels productes de l'arrendament corresponents a l'any anterior. Així ho hem constatat en els anys 1751, 1752, 1753 i altres.

Els llocs de la reunió per a retre comptes o efectuar els arrendaments solia ser a la Casa Consistorial i en algunes ocasions a la Casa Prioral. A totes passades, si no hi assistia l'Abat, almenys hi havia el seu procurador ja esmentat, Pere Màrtir Conill; però a partir del 26 de gener del 1766, descobrim un altre procurador: el Dr. Ignasi Conill i de Carreras. Com és de suposar, també hi assistien el batlle, regidors i el col·lector. Val a dir que des dels anys setanta, tot i que encara durava la gestió de l'abat Trelles (durà fins el 1779), en els actes d'arrendament i retre comptes, ja ni tan sols hi assistia el Procurador, puix que només

sigi.aven les actes el batlle i regidors i en l'acta ja no constava l'assistència dels citats Abat o del seu procurador.

L'ESGLÉSIA DE RIUDAURA I L'ESTAMENT ECLESIASTIC. S. XVIII

En començar el SEgle XVIII, continuava al front de la parroquia de Riudaura el Dr. Joan Solers, mentre actuava com a vicari Mn. Miquel Torrent, però en encetar l'any 1702, ja descobrim Mn. Pere Castanyer, com a vicari. Sembla que en aquell mateix any prengué possessió el nou rector, el Dr. Francesc Melcion. Aquest fou un sacerdot de força prestigi en tota la diòcesi; i fou president de les conferències de moral de tota la zona que fou el Vescomtat de Bas. Les conferències de moral tenien lloc periodicament a l'església del Mallol, com a lloc més centric, presidides pel Dr. Melcion durant tot el seu rectorat de Riudaura. El 1705, prengué possessió com a vicari, Mn. Rafael Asperó, el qual romangué en el càrrec uns dos anys i escaig; però a partir de 1708, ja ens topem amb un nou vicari, oriünd de la mateixa vila de Riudaura, anomenat Mn. Josep Bataller. Des del 1710, descobrim un altre vicari, el qual possiblement rellevà l'esmentat Bataller, ja que a partir del citat any el perdem completament de vista, anomenat Patllari Puig.

El 1713, descobrim per primera vegada Mn. Gaspar Respau, com a vicari de Riudaura. Aquest, que era oriünd de S. Esteve de Bas, sojornà alguns anys a la dita vila amb el mateix càrrec, per tal com el 1723 encara l'hi trobem. Pel març del mateix any 1713 arribà a Riudaura per al mateix ofici Mn. Josep Feixes. L'any 1716, el rellevà Mn. Joan Arbellí, que era resident però exercia de vicari. I l'any 1719, ens topem amb un altre resident conegut aleshores per Mn. Pere Puigmal, el qual més tard, concretament el 1725, firmava com a vicari. Entretant continuava actuant a Riudaura com a vicari el citat Mn. Gaspar Respau tot i haver pres possessió de la parròquia de Sant Quintí de Bas el 1721. A partir d'aquesta data signarà les partides en els llibres sacramentals com a rector de Sant Quintí i vicari de Riudaura. El resultat de semblant conducta era que a despit del nomenament per a

aquella parròquia, continuava fent residència a Riudaura, però no sabem si els diumenges es desplaçava a Sant Quintí. A totes passades, davant semblant conducta, el prelat Josep Taberner i Dàrdena (1720-1726) en un edicte que promulgà referent a la residència dels rectors en data del 10 de març del 1722, ordenà al referit Raspau i als rectors d'Almor i Briolf, que també actuaven semblantment, que s'instal·lessin a llurs respectives parròquies amb els següents termes: " = Perçò manam y ordenam als rectors de Almor, Briolf y al de Sant Quintí de Bas, que residescan cada hu en sas respectivas parròquias, no obstant que en ellas no tingan casa per sa habitació; no sent es bastant motiu per deixar lo parroco, de habitar en la parròquia, conforme la disposició de los Sagrats Cànon, y del Sagrat Concili de Trento, poguient llogar casa en ditas parroquias, en lo ínterim que se obligarà als que de dret tenen obligació de fabricar-la, que edificuen casa per los dits pàrrocos; conminantlos que altrament pasarem a procehir contra ells conforme a la disposició de dret, fins a privarlos de ditas rectorias y Beneficis Curats" = (Joan Pagès i Pons. Revista Verntallat n.º 16).

Malgrat tot, no és pas que anés amb massa rapidesa a traslladar-se a S. Quintí, car al cap d'un any de la promulgació de l'esmentat edicte, com ja veurem, encara el trobem a Riudaura. Ens dóna la impressió que Mn. Raspau havia caigut en gràcia al referit rector, Dr. Melción, i per això ajornà al màxim límit el seu trasllat a Sant Quintí. En cas contrari, no tindria explicació que, tot i el manament del Prelat, hagués tardat tan temps a possessionar-se de la seva nova parròquia.

Mn. Raspau romangué a Riudaura uns deu anys llargs, fins que en marxà definitivament per tal d'instal·lar-se a S. Esteve de Bas, des d'on tenia cura de Sant Quintí, puix que no hi havia casa rectoral en aquell nou destí.

COL.LOCACIÓ DE LA PRIMERA PEDRA DE LA NOVA ESGLÉSIA.

El 15 d'abril del 1723, entre onze i dotze hores, després d'haver celebrat el solemne ofici amb processó, el Dr. Francesc Melción, rector de Riudaura, Mn. Gaspar Raspau, rector de Sant Quintí de Bas i Vicari de Riudaura, Mn. Pere Puigmal, prevere,

Pere Dorca, batlle, Josep Casanovas, i Bartomeu Nogareda, obrers de l'església amb molt concurs de poble, anaren a posar la primera pedra a l'església nova; i fou posada pel referit Dr. Melcion. De mans soles dels mestres de cases a preu fet, fent-se la dispesa els mateixos mestres, fou concertada a preu de 520 lliures barcelonese, valent vint sous cada lliura i dotze diners el sou, regnant a Espanya Feiip IV d'Aragó i V de Castella, pontífex Inocènci XIII i bisbe de Girona Josep de Taberner i Dàrdena. (Arxiu Parroquial de Riudaura, llibre d'òbits n.º II, fol. 56).

Segons es despren de l'epigraf de la nota que figura en el citat llibre d'òbits i que acabem d'exposar, es tractà de l'ampliació de l'església, tal com hom actualment la pot contemplar, llevat que quelcom accidental que posteriorment hi fou fet, com podria ser l'ampliació de la portada i altres coses que no afecten al conjunt, especialment de l'interior.

VISITES PASTORALS

El dia 9 d'agost del 1703, el bisbe de Girona Miquel-Joan de Taberner i de Rubí (1700-1720) efectuà la canònica visita pastoral a la parròquia de Riudaura on fou rebut pel rector Dr. Melcion i altres sacerdots de la parròquia i en processó s'adreça a l'església parroquial i després d'haver-se prostrat i feta humil oració, visità el Sagrament de l'Eucaristia reservat en el sagrari i servat a dintre d'un copó de plata; i tot seguit inspeccionà les fonts baptismals on trobà l'aigua dipositada en un recipient de coure, tot en la màxima pulcritud servat.

Seguidament, visità l'altar major no consagrat, però amb ara, on hi havia unit el benefici de la rectoria que, com ja hem indicat, el posseïa el Dr. Francesc Melcion. El dit benifet el presentava l'abat de Camprodon, el qual havia de pagar anualment al rector 60 lliures barcelonesas, tal com hem dit en el capítol dedicat al segle XVII. També visità els altars del ROSER, S. SEBASTIÀ, S. ANTONI i el de S. ISIDRE, els quals si bé els trobà decentment adornats, no obstant això no hi havia ara en cap d'ells.

Manà als obrers que dintre quatre mesos fessin daurar el

calze; i si una volta passat el citat termini no s'hagués obeït, manà el rector que no pogués celebrar la missa.

El 27 de setembre de 1717, tingué lloc altra visita pastoral; però en aquella avinentesa fou efectuada per un delegat de l'il·lustre Dr. Miquel Joan Taberner i de Rubí, el qual encara estava al front de la Seu gironina.

En aquella ocasió, el visitador trobà un nou altar que el 1703 no existia: es tractava de l'altar del Sant CRist. Per tant, si el el 1703 a Riudaura, en la seva església només hi havia els cinc altars esmentats, ara, el 1717, ja n'hi havia sis.

A l'altar major, a més del benifet de la rectoria, hi havia unit el benefici de Sant Pere i Sant Jeroni fundat pels marmessors de Mn. Jeroni Bataller el 12 de desembre del 1703, el qual el 1717 l'obtenia el Rvnd. Pere Güell, però era absent i el servia el rector. El presentava l'hereu de la casa Bataller; i l'obtentor d'aquest benifet havia de celebrar dues misses a la setmana.

A l'altar del Roser, hi havia annexat un benefici sota la mateixa invocació fundat el 10 d'abril de 1687 per Pere Bataller, amb l'obligació de celebrar dues misses setmanals, però segons acte rebut en poder del notari Oliveres, l'obligació fou reduïda a la celebració d'una missa setmanal. El document està datat el 12 de desembre del 1703. El 1717, obtenia aquest benifet el clergue Josep Bataller.

El visitador, inspeccionà la sagristia on hi trobà tot el que a continuació s'esmenta:

Una creu gran de plata.

Una veracreu gran de plata.

Altra Veracreu de plata petita.

Tres calzes amb sengles patenes, també de plata.

Una custòdia gran amb el seu viril de plata.

Un copó de plata per a guardar el Santíssim en el sagrari.

Altre coponet de plata per a portar el viàtic.

Un reliquiari de plata amb diferents relíquies.

La mà de plata de Sant Marçal

Una pau de plata.

Un llibre de plata.

Unes crismeres i petxina de plata.

Uns incensers de plata.

Tres vasos de plata per anar a cercar els Sants olis.

Una caixa de plata per guardar les relíquies de Sant Climent.

També hi trobà els següents ornaments:

Una capa pluvial de domàs blanc, altre de seda i altre de xamellot negre.

Una casulla de domàs blanc, altra de vermella, una de blava, dues més de color vermell, una de morada, altre de xamellot negre amb les corresponents dalmàtiques i altra de domàs blanc, també amb dalmàtiques.

Una capeta de domàs carmesí per a portar el viàtic.

Un tàlem i dos ganferons de domàs carmesí i altres dos de domàs blanc.

Un penó de domàs carmesí, una bandera de domàs blanc i altra de tafetà verd.

Tres albes, i estovalles per a tots els altars.

Acte seguit, visità la capella de Sant Marçal, on hi ha un benifet que en aquella avinentesa era vacant. Presenta el candidat per a aquest benifet l'hereu del mas Morató de la parròquia de Sant Esteve d'Olot. Hi trobà un joc complet d'ornaments per a la celebració de la missa.

Altra visita pastoral fou efectuada el 4 d'octubre de 1721 pel Delegat Episcopal, sense que hi hagi res digne d'esment.

El 19 d'agost de 1727, L'il·lustríssim Sr. Pere de Copons i de Copons, reté visita a l'església de Santa Maria de Riudaura, on fou rebut pel rector Dr. Francesc Melcion i altres sacerdots residents a Riudaura. D'aquesta visita, només hem de dir que en aquella ocasió el benefici unit a l'altar major, sota la invocació de Sant Pere i Sant Jeroni, l'obtenia Mn. Esteve Maura, resident a Olot, i que a l'església, en el cloquer hi havia quatre campanes.

Per relació feta sota jurament per l'esmentat rector, visità la capella de Sant Joan on digué que hi havia un joc complet d'ornaments i tot el necessari per a celebrar la Santa Missa. Respecte de la capella de Sant Marçal, tot continuava igual com

hem indicat en les altres visites pastorals. (Arxiu Diocesà de Girona, secc. P. reg. 112, 113, 114 i 116).

El 31 d'octubre de 1729, el Dr. Baltasar Bastero i Lladó (1728-1745) portà a terme la canònica visita pastoral a la parròquia de Riudaura; i en aquella visita quasi no hi ha res a dir que no ho hàgim citat en les altres. Efectivament, el rector era el mateix, els beneficiats també i objectes de la sagristia igualment. L'única cosa digna d'esment, és que el Prelat hi trobà un nou altar que no existia en l'última visita de 1727, dedicat a Sant Climent i a la Verge Maria de Gràcia. Així, a partir d'aquesta data, foren set el nombre d'altars existents dintre de l'església parroquial: l'altar major, altar del Sant Crist, el de la Verge del Roser, el de Sant Climent i la Verge Maria de Gràcia, altar de Sant Sebastià, el de Sant Antoní màrtir i el de Sant Isidre.

Encara el 25 de juny del 1734, tingué lloc una altra visita, però fou verificada per un Delegat Episcopal. El visitador fou rebut pel vicari a causa de l'habitual indisposició del Rector. Val a dir que aquesta fou l'última visita pastoral que tingué lloc durant la gestió del Dr. Francesc Melcion.

El benifet de Sant Pere i Sant Jeroni, en aquella avinentesa el tenia Mn. Josep Bataller, menor de dies. Ultra aquest benifet, a l'altar major hi havia unida la confraria de la minerva; i el benifet del Roser el posseïa Mn. Josep Bataller, absent.

A Riudaura hi havia un vici força arrelat: era el d'oïr la missa des de fora, davant la porta de l'església. Per això el visitador ordenà inexorablement a tots els homes, que eren els que tenien aquell costum, que des de llavors endavant es possessin a dins de l'església en el seu corresponent lloc; i per a millor garantia en el compliment d'aquelles ordres manà al batlle que les fes complir sota la pena d'una lliura de cera a favor de l'obra per a tot aquell que contravingués tot el que el visitador havia disposat. (Arxiu diocesà de Girona, reg. 121, sec. P.).

Pel que fa referència als vicaris, el 1725 ja perdem de vista Mn. Respau i apareix Mn. Joan Bartrolí com a vicari junt amb Pere Puigmal. Després, el 1729 descobrim Mn. Joan Valentí,

substituí el citat Mn. Bartrolí, el qual actuà en companyia de Mn. Pere Puigmal; però el 1731, apareixen exercint el ministeri pastoral Mn. Gabriel Combas i Mn. Bernat Roger, mentre perdem la pista dels referits Valentí i Puigmal. Pel novembre del 1732, Mn. Jaume Serrat substituí el citat Mn. Gabriel Combés. Serrat exercirà el seu càrrec junt amb Mn. Bernat Roger; i aquest romandrà a Riudaura fins el 1737.

El Dr. Francesc Melcion estigué al front de la parròquia de Riudaura des de l'abril del 1702 a l'octubre del 1734.

EL RECTORAT DE Mn. MIQUEL MELCION -1734-1756-.

No ho hem pas pogut escatir; però tenim el presentiment que aquest tingué vincles de parentiu amb el seu antecessor: el cognom i el fet de trobar-lo durant l'any 1734 diverses vegades a Riudaura administrant sagraments, aquesta circumstància sembla indicar que el nebot anava a ajudar a l'oncle que ja es trobava vell i xarcós. Això és un dir, però com que no sabem l'edat que tenia a llavors el citat Mn. Miquel Melcion, també podria ser un germà del seu predecessor.

Fos el que fos, Mn. Miquel Melcion des de Viladesens, d'on era rector, pel desembre del 1734 es possessionà com a rector, de la parròquia de Santa Maria de Riudaura.

Quan Mn. Miquel Melcion arribà a Riudaura, hi trobà Mn. Jaume Serrat i Mn. Bernat Roger que exercien el càrrec de vicaris, els quals encara romangueren algun any més a la susdita parròquia, especialment Mn. Bernat Roger el qual no fou rellevat fins el febrer de 1737 per Mn. Andreu Fabra.

El 6 de juliol de 1736, tingué lloc una altra visita pastoral a cura del Rvnd. Quirze Molar, delegat episcopal, a la parròquia de Santa Maria de Riudaura. Tot es trobava igual com en la visita efectuada el 1734, però amb una sola diferència: el benifet de Sant Marçal l'obtenia Mn. Joan Morató, canonge de Palermo, però habitant a Roma. Val a dir que el visitador restà molt complagut i content per haver trobat l'església tan fornida d'ornaments i tan ben arranjada i pulcre en tots els aspectes. Així ho

demostrà amb les següents paraules: = "Com visitant la present Iglesia se haie vist que està ab molt lustre y provehida de vestuaris per la celebració del Sant sacrifici de la missa, y que á diligèncias dels Rnts Rectors y contribuhint los parrochians tots ab charitat y treballs y jornals se ha empleat ab tanta magnificència, que és de les més magníficas que hi ha en estos paratges, alaba dit Sr. Rector que ab reconegut y relebant zel tant de ell com de tots los habitants; y com al mateix temps haie vist que tenen en dita Iglesia una reliquia insigne del gloriós Sant Clement, y haie també comprovat que per major veneració de dita reliquia, y pera meréixer tots lo major patrocini del Sant desitjan fer una capella dedicada al gloriós Sant, y collocar en ella la reliquia tant preciosa que tenen. Los exorta y encarrega, que ja que han sabut animar en contribuir tots pera amplear la Iglesia tan magnificament, se animian també en pendre la resolució pera fer la capella al dit gloriós Sant Clement, y contribuescan tots ab charitat pera a ferla, y se apliquen y contribuescan ab jornals personals, com han sabut fer en altres ocasions, fentla a direcció dels Rnts Dr. Melcion y Rector y en lloch y puesto que los aparexerá mes a propòsit, assegurant dit Sr. Visitador, que fent exa capella, posaran la Iglesia en lo major esplendor, li donaran una ampliació més garbosa y a més de assó quedaran ab la segura esperança que lo gloriós Sant los patrocinarà en totas las tribulacions, y los serà protector en la hora de la mort. Y lo Senyor en premi del que donaran de charitat, y contribuiran ab jornals perquè la sua casa que es la Iglesia estiga més y més magnificament, los donarà més abundancia de fruits sobre la terra, y moltas benediccions sobre sas personas y familias." = (Arxiu Diocesà, secc. P. reg. 123).

El 20 de juny de 1738, el Dr. Bastero i Lladó portà a terme altra visita pastoral a Riudaura, sense que hi hagués gaire res digne d'esment degut al poc temps que havia tingut lloc l'anterior visita. A totes passades, com que dels dos benifets que havia units a l'altar major, un ja feia molts anys que vacava i ja eren completament oblidades les obligacions que comportava, ordenà que es procedís a la recerca de la dotalia, per tal de res-

taurar-lo de nou. Es tractava del benifet de Sant Jeroni fundat pel clergue Jeroni Solà i Cortils fundat el 1640. L'altre benifet fundat sota la invocació de Sant Pere i Sant Jeroni, encara el tenia el clergue Josep Bataller.

El 1738, descobrim un nou vicari anomenat Jordi Gelis; i en 1740 ens topem amb Mn. Jeroni Casademont, el qual pel juny de 1741, fou rellevat per Mn. Joan Pujol; però aquest, a finals del mateix mes fou substituït per Mn. Francesc Casadevall que romangué en el càrrec fins el juliol del 1743, car el 7 del referit mes es possessionà de la vicaria Mn. Esteve Jordà, però per l'octubre d'aquell mateix any el rellevà Mn. Josep Cervià. Aquest, encara el 1774 el trobem que habitava en el carrer de la devallada però ja no actuava pas de vicari des de feia vuit o nou anys.

Hi havia el costum de celebrar missa a la capella de Sant Marçal tots els dissabtes del mes de maig i tot seguit hi havia processó de pregaries. Els Cònsols de la Universitat pagaven al rector per a tot el mes, dues lliures i setze sous barcelonesos. Això tenia lloc en el segle XVIII, però hom suposa que era una antiga tradició i ja en el segle anterior possiblement se celebrava.

LA UNIVERSITAT NOMENA CAMPANERS

El 27 de maig de 1745, convocats els Honorables Regidors de la vila de Riudaura, convingueren designar com a campaners a Jaume Font i Miquel Font, treballadors, els quals s'obligaren a tocar bé i amb tota cura les campanes, ja per als funerals ja per a tocar a temps des del dia de Santa Creu de maig fins el dia de Santa Creu del mes de setembre, com també tocar en els dissabtes abans dels primers diumenges de cada mes. Ultra això, àdhuc havien de tocar en els tercers diumenges i tots els dies de la vuitava de Corpus per tal d'anunciar el cant de completes i els oficis. A més, estaven obligats a tocar la campaneta tots els dies, al matí i al vespre, fent el toc d'oració. En canvi, els Regidors s'obligaren a donar als citats campaners cada any un "real de vuit", valent una lliura i vuit sous barcelonesos i pro-

meteren a Miquel Font eximir-lo de les talles. Volem remarcar que els citats Jaume i Miquel Font, també havien de fer de fossers; i per a aquesta tasca els Regidors es comprometeren pagar-los-hi cada un tres sous de plata quan els cadàvers s'enterressin sense caixa; i si s'inhumaven amb caixa, dos sous de plata. També haurien de percebre de la Confraria del Roser 15 sous de moneda barcelonesa i de la Confraria del Santíssim, altres 15 sous de la citada moneda, equivalents a cinc rals de plata.

Així fou estipulat entre els referits Jaume Font i Miquel Font, d'una part, i els regidors Joan Serratosa, Pere Solà i Bartomeu Vilar, en presència del Dr. Miquel Melcion, prevere, Rector de Riudaura, el qual aprovà i lloà semblant conveni.

Val a dir que a déspit del zel dels còsols primer, i dels regidors després per tal que no faltés a Riudaura l'ensenyament, particularment de les primeres lletres, hem de dir que l'analfabetisme, com en molts altres llocs, era un mal endèmic a Riudaura i no era pas impediment per a exercir el càrrec de regidor. Efectivament, ens hem topat amb molts documents que el mestre havia de signar per alguns dels regidors, per no saber llegir ni escriure. En el mateix document del conveni que acabem de citar, hem comprovat que només sabia escriure, per cert amb molt bona caligrafia, l'al.ludit Joan Serratosa; en canvi els referits Pere Solà i Bartomeu Vilar, eren analfabets i hagué de signar el document el citat rector, Dr. Miquel Melcion. (Arxiu Municipal de Riudaura, llevant de comptes des del 1734).

VISITA PASTORAL DE 1747.

Aquesta fou verificada pel mateix prelat que en aquella avinentesa era L'il.lustríssim Llorenç de Taranco (1745-1756). En aquella ocasió, el Bisbe trabà proveït aquell benifet de Sant Jeroni que havia estat vacant tants anys. El posseïa el Dr. Pau Ros, beneficiat de la Catedral de Girona. En canvi, el benefici de Sant Pere i Sant Jeroni, l'obtenia Mn. Josep Bataller, prevere, resident a Riudaura.

Del benifet del Roser, n'era obtentor Mn. Antoni Bataller, clergue, absent.

El benifet de la capella de Sant Marçal, encara el posseïa Mn. Joan Morató, canonge de Palermo i resident a Roma; però en aquella data de 1747, ja hi havia a Sant Marçal un segon benifet fundat el 8 de gener de 1744, per Mn. Pau Ribas, prevere, d'Olot, el qual era l'obtentor. El presentava en Joan Ribas de la parròquia de Riudaura, i, després ho haurien de fer els seus successors. L'obligació era celebrar dues misses mensuals a la referida capella de Sant Marçal. Respecte de les altres coses, com és ara nombre d'altars, objectes litúrgics i ornaments, tot seguia igual com les altres visites pastorals. (Arxiu Diocesà de Girona, secc. P. reg. 128).

BREU RECTORAT DE Mn. JOSEP CREHUET.

Aquest havia estat nomenat rector, essent simple clergue, pel juliol del 1756; però el 25 de setembre del mateix any morí a l'edat de 25 anys i fou sebollit a l'església de Sant Feliu de Girona.

Mn. JOSEP CERVIÀ, ECÒNOM. Aquest, després de l'òbit de Mn. Crehuet serví la parròquia de Riudaura com a ecònom des del setembre del 1756 al març del 1757. En aquest temps, encara trobem Mn. Josep Bataller, prevere, obtentor del benifet de Sant Pere i Sant Jeroni; i des del 1754, també descobrim, com a beneficiat resident a la parròquia, Mn. Antoni Rigall. Ultra aquests citats, el 1756 i 1757 ens topem amb Mn. Josep Casals.

LA LLARGA GESTIÓ RECTORAL DE Mn. SALVI MORET -1757-1804-.

En prendre possessió de la parròquia hi havia a Riudaura, com a sacerdots residents, els que citem: Mn. Josep Cervià, Mn. Josep Bataller, i Mn. Antoni Rigall, els quals foren col.laboradors del nou rector Mn. Salvi Moret, tot just arribat a Riudaura.

Entretant, Mn. Cervià, que tenia casa a Riudaura en el carrer suara hem citat, continuava fent de vicari, però des de l'abril de 1763 a 8 de juny de 1765, actuà de vicari Mn. Francesc Rigat, però no fou rellevat fins per l'actubre del citat any per mitjà del

nomenament de Mn. Bonaventura Català. Per tant, a Riudaura continuava tenint dos vicaris: Mn. Cervià i el referit Mn. Català; però aquest, cessà pel juny de 1766 i fou substituït per Mn. Francesc Perpinyà, el qual continuà en el càrrec fins per l'agost de 1772 Mn. Cervià, el perdem de vista a partir del 1768, com a vicari, però continuà residint a Riudaura fins a la seva mort, car el 1774, encara el trobem a la citada vila com a simplement adscrit.

Tot just feia un any i escaig que el susdit Mn. Salvi Moret s'havia possessionat de la parròquia, quan tingué lloc la primera visita pastoral dintre del seu rectorat. En efecte, el 15 de juny de 1758, l'il·lustríssim Sr. Manuel-Antonio Palmero i Rallo, bisbe de la diòcesi dugué a terme la canònica visita pastoral a la parròquia de Riudaura on fou rebut pel citat rector i la resta del clergat de dita vila i veïns. Processionalment s'adreçaren vers l'altar major; i feta húmil oració per part del prelat, procedí a la visita del Sagrament de l'Eucaristia i fonts baptismals, tot el qual ho trobà correctament. El benifet de Sant Jeroni unit a l'altar major, fundat pel clergue Jeroni Solà i Cortils, el trobà vacant. En canvi el benefici de Sant Jeroni i Sant Pere, encara l'obtenia Mn. Josep Bataller, Prevere, present i resident a l'esmentada parròquia.

Els altars del Sant Crist, Sant Climent, Sant Isidre, Sant Antoni i Sant Sebastià, els trobà tots amb ara i correctament adornats.

A l'altar del Roser, extraordinàriament adornat, hi havia des de temps immemorial la Confraria; i també un benifet fundat pel ja esmentat Jeroni Bataller, prevere, sota la mateixa invocació de l'altar. Aquest benefici, en aquella avinentesa, l'obtenia el clergue Pere Bataller.

A la capella de Sant Marçal, els dos benifets més recentment fundats, els obtenien Mn. Jaume Forn, Prevere, resident a la parròquia del Torn, i Mn. Isidre Ribas, prevere, rector de Les Serres, respectivament. Com ja sembla que resta indicat, aquest últim benifet havia estat fundat en 1744 per Mn. Pau Ribas, pre-

vere, a la vila d'Olot resident; però en aquella avinentesa n'era obtentor el citat Mn. Isidre Ribas i el presentava en Joan Ribas, pagès, de la parròquia de Riudaura. (Arxiu Diocesà de Girona, sec. P. reg. 133).

Tornant al tema dels vicaris, des de l'agost del 1772 al gener del 1774 fou vicari de Riudaura Mn. Pere Carig; però pel mes de febrer del mateix any ocupà el susdit càrrec Mn. Pere Deu el qual sojornà a la citada parròquia fins el desembre del 1775.

Mn. Josep Cervià que des del 1766 l'havíem perdut de vista en tot el que ateny al servei parroquial, pel març del 1776, tornem a descobrir-lo que actuava com a vicari; i des de l'abril de l'altre any fins el 6 de març del 1779 un altre vicari, anomenat Mn. Ignasi Melción, servia la parròquia junt amb el referit Mn. Cervià. Però aquest, Mn. Melción, encara romangué a Riudaura fins el març del 1782. En aquest any, pel novembre, arribà a la parròquia destinat com a vicari, Mn. Miquel Figueres, el qual hi romangué fins a l'abril del 1788. Seguiren Mn. Joan Ros, des del juliol del 1788 fins el 12 de maig de 1790; Mn. Joan Sunyer, des del 1790 al 23 de novembre de 1795; i, finalment des del 27 de novembre de 1795, descobrim Mn. Domènec Escaig, l'últim dels vicaris que tingué Mn. Salvi Moret.

VISITA PASTORAL DE L'ILLUSTRISSIM TOMAS DE LORENZANA I BUTRÓN.

El referit Prelat arribà a Riudaura el 29 de setembre de 1776 quan encara el rector estava en plenes facultats tot i que feia uns dinou anys i escaig que estava al front de la parròquia. Val a dir que aquella visita fou intranscendent, car hom no hi observa cap novetat. A la sagristia, continuava havent-hi els mateixos objectes i ornaments que hem referit en altre lloc; el benifet de Sant Pere i Sant Jeroni unit a l'altar major, seguia vacant com el 1758, el segon de Sant Jeroni, encara l'obtenia Mn. Josep Bataller, Prevere; el benifet de la Verge del Roser, encara l'obtenia Mn. Pere Bataller, present i resident, amb la diferència que el 1758, era simple clergue i ara ja era prevere.

Referent als benifets de la capella de Sant Marçal, cal remarcar que un d'ells estava vacant, però l'altre benefici fundat per Mn. Pau Ribas, encara el posseïa Mn. Isidre Ribas, rector de Les Serres.

Per tant, el 1776, foren 5 el nombre de sacerdots que hi havia a Riudaura: el rector Mn. Salvi Moret, els vicaris Rvnds. Josep Cervià i Ignasi Melcion; i els beneficiats Rvnds. Josep i Pere Bataller.

Com ja adés hem indicat, Mn. Domènec Escaig fou l'últim vicari que Mn. Salvi Moret tingué, car romangué a Riudaura més de vuit anys com a vicari (des del novembre del 1795 fins el maig de 1804), fins el dia de l'òbit del benemèrit rector.

Així ens ho confirma la partida de defunció de Mn. Salvi Moret, la qual llegim així: " =Als dinou de maig de 1804, morí lo Rvnt. Salvi Moret, Rector de Riudaure, als 81 anys, el qual fou enterrat davant l'altar major de Riudaure lo dia 21 del mateix mes- Féu testament el 20 de maig de 1803, pres i publicat per mi, Domingo Escaig, Vicari de dita parròquia. Se li feren les honras ab assistència de quinze preveres" = (Arxiu Parroquial de Riudaura, llibre IV d'òbits, fol. 52).

Després del traspàs del rector, l'esmentat Mn. Domène Escaig fou nomenat ecònom de Riudaura pel juny del 1804., on hi romangué com a tal fins el setembre del 1805.

Cal remarcar que la llarga permanència dels tres rectors d'aquesta centúria al front de la parròquia de Riudaura, fou força positiva en tots sentits, especialment pel que fa referència a l'ampliació de l'església, obra dels rectors cognomenats Melcion; celebració de la Santa Missió que tingué lloc durant la tardor del 1750, obra de Mn. Miquel Melció; i, finalment, la construcció de la nova pila baptismal que constituí les primícies de la nova gestió de Mn. Salvi Moret, per tal com fou inaugurada el 1757.

I ací fem cloenda al relat de tot l'estament eclesiàstic de la parròquia de Riudaura; i diem tot, d'una manera relativa, car volem dir que ens referim a tots els que hem trobat en consultar els llibres parroquials de Riudaura i les cròniques de les visites

pastorals existents a l'Arxiu Diocesà de Girona. Per tant, és possible alguna mancança, particularment pel que es refereix als vicaris i beneficiats, però no, en canvi els rectors.

QUALQUES NOTES NECROLÒGIQUES

El 28 de gener de 1704, en la tomba dels Bataller de Riudaura, fou enterrat el cadàver de Mn. Antoni Bataller, prevere, rector de Sant Privat on morí, i fou traslladat a Riudaura. Assistíren a les honres dinou preveres i dos estudiants i mestre. Havia atorgat testament en poder de Jaume Oliveras, notari d'Olot. A Sant Privat, fou el successor de Mn. Jacint Calm i sembla que el referit Mn. Bataller es possessionà de la parròquia de Sant Privat devers l'any 1675.

Els Bataller foren una nissaga de la qual en sortíren diversos sacerdots. Recordi el lector que Mn. Joan Bataller fou rector de Riudaura des del 1656 al 1675, data en la qual tingué lloc el seu òbit. Mn. Pere Bataller, també morí a Riudaura el 19 de setembre de 1684. Altre representant d'aquesta casa, fou Mn. Gaspar Bataller, el qual actuà de vicari a la citada parròquia el 1671 i 1672.

Mn. Jeroni Bataller fou rector de Riudaura des de 1677 a 1695.

Com que hi hagué alguns benifets instituïts per vâris dels sacerdots de la família Bataller, dels quals benifets en tenia el dret de presentació l'hereu de la citada casa, és molt lògic que el benefici fos servat per a alguns membres de la família, els quals a voltes foren simples tonsurats. Així tenim que a l'u de setembre del 1718, morí a Riudaura Joan Bataller, simple clergue, el qual atorgà testament en poder del rector de la parròquia el 26 d'agost del 1718. A les exèquies hi assistíren dotze preveres.

El 26 de juny de 1755, morí Mn. Jeroni Bataller als 60 anys d'edat i fou enterrat en el vas de la casa Bataller a dintre l'església de Riudaura. Féu testament en poder del Dr. Miquel Sellas, domer de Vallfogona, el 3 de juny del mateix any, en el qual ordenà que fos fundat un benifet.

El 15 d'agost del citat any 1755, morí Josep Macià i Bagó,

clergue, beneficiat de Riudaura i oriünd d'aquesta mateixa població, a l'edat de 54 anys.

Els Deu també foren un llinatge de sacerdots dels quals, algun serví la parròquia de Riudaura. En efecte, el 2 de gener de 1776, morí Mn. Pere Deu, beneficiat de Riudaura a l'edat de 44 anys. Fou sebollit a l'altar de Sant Climent de la citada església, amb assistència de dotze sacerdots.

Finalment, el 27 d'agost del 1781, morí Mn. Josep Bataller, prevere, beneficiat als 65 anys d'edat. Fou inhumat a la tomba dels Bataller de Riudaura amb l'assistència de 12 sacerdots tant a l'enterrament com a les honres.

DEMOGRAFIA

Ja no cal dir que els llibres sacramentals, particularment el de baptismes, són un bon punt de referència per a constatar l'augment de població, car el nombre de nats està en raó directa del nombre d'habitants d'una població, o sia quan més habitants, tants més nats, i així ho hem observat a Riudaura, tot examinant llibres de baptismes. En efecte, en el últim quart del segle XVI, el nombre de nats a Riudaura, oscil.la entre els onze i 27 a l'any, xifra, aquesta última, que només es donà en els anys 1589, 1594 i 1596. En vint-i-quatre anys, només n'hi hagué deu en els quals el nombre de nats superava als vint, essent el de vint-i-set la xifra màxima. En canvi, des del 1600 al 1625, l'index de natalitat oscil.là entre el de catorze i trenta-dos, també a l'any; i foren catorze anys en els quals es passà de vint. Des de 1625 a 1650, aquest període el trobem força estabilitzat, però tot i això, descobrim en 1648 una xifra rècord: la de 42; i foren disset anys en que el nombre de nats passà de vint, però sense arribar als trenta.

En el lapse de temps que abastà des del 1650 al 1675, experimentem a Riudaura un lleu augment de natalitat en comparança del període anterior, ja que el nombre d'infants vinguts a aquest món en aquest període fluctuà entre 19 i 52, xifra màxima enregistrada en 1673. Hi hagué deu anys en els quals es passà de

trenta i onze en que es superà els vint, mentre que en 1657 enregistrem 19 nats i 41 en 1661.

En l'últim quart del segle XVII, hom ja observa un "boom" demogràfic ben acusat, puix que és la xifra trenta i escaig la que predomina junt amb la de quaranta i tants, car descobrim que hi hagué nou anys en els quals hi hagué més de trenta nats, i altres deu que se n'enregistraren més de quaranta. Ultra això, en canvi, només en dos anys (1679 i 1687) se superà els vint i escaig, mentre que la xifra més alta fou la cinquanta-quatre en 1692.

Val a dir que l'augment més remarcable de natalitat hom ja comença a observar-lo durant els cinc primers lustres del segle XVIII en els quals el nombre mínim de nascuts fou el trenta-sis i el màxim el de setanta, essent força freqüent el de quaranta i cinquanta i escaig i àdhuc figuren uns cinc anys en els quals tingueren lloc uns seixanta naixements cada any.

En el segon de la citada centúria, hom experimenta un petit increment, per tal com el mínim de naixements fou de 41 i el màxim de 81.

En el període del tercer quart de segle, o sia des del 1750 al 1775, la puixança demogràfica es detura i el nombre de nats oscil·la entre els quaranta-sis i vuitanta-u.

En canvi a l'últim quart del segle el creixement vegetatiu fructua entre els 47 i 73 i el nombre de vuitanta naixements i escaig fins avui dia ja més s'ha enregistrat a Riudaura.

Durant tot el segle passat hom experimenta un lleuger descens respecte al segle anterior, però durant tota la centúria resta força estabilitzat semblant lleu descens, de tal manera que el creixement vegetatiu, si bé no tant com el segle anterior, encara és força notable, car oscil·la entre els quaranta i els seixanta nats a l'any.

En el segle actual, fins els anys vint, els llibres parroquials de baptismes acusen un quasi imperceptible declivi; però a partir de l'any 1924 hom experimenta una forta devallada, ja que des del referit any fins el 1936 el creixement varia entre quinze i

vint-i-set cada any, llevat del 1925 en el qual s'enregistraren vint-i-nou nats.

Volem remarcar, que si bé en aquest paràgraf de la demografia hi hem inclòs els segles passat i present, ho hem fet a tall de complement per a demostrar la decadència de Riudaura a l'actualitat pel que fa al nombre d'habitants, sense que això vulgui significar que volguem marxar de l'objecte que ens hem proposat en aquest capítol significat pel títol que l'encapçala, ans al contrari, el poc que resta el tornarem a centrar en els segles XVII i XVIII.

Si fins ací hem considerat l'aspecte positiu de la demografia relacionat amb el creixement vegetatiu, ara estudiarem el negatiu, o sia les defuncions enregistrades a Riudaure cada vint-i-cins anys en comparança dels naixements fixats en el mateix període.

Val a dir, emperò, que el lector s'adonarà que durant l'últim quart del segle XVI i tot el XVII el saldo entre les defuncions i naixements és excessivament positiu, per tal com en els llibres d'òbits només s'hi anotaven els decessos dels adults, mentre que els pàrvuls o bé els infants no arribats a l'edat dels catorze anys quan havia tingut lloc llur decés, considerats com a albats, no començaren ésser enregistrats en el llibre corresponent fins a la primeria del segle XVIII. Això a Riudaura; però hi ha parroquies que ja començaren a registrar-los en el penúltim o últim decenni del segle XVII.

Pel que fa referència a Riudaura, aquesta circumstància fa que l'estadística d'òbits a l'últim quart del segle XVI i tot el XVII no sigui massa fiable, particularment en establir la diferència entre els nats i òbits, com tot seguit el lector podrà constatar. En efecte, des del 1576 al 1600, hi hagué 453 nats i 144 òbits, tots adults.

Des del 1601 al 1625, s'enregistraren 552 nats i 108 defuncions, també tots adults.

Des del 1626 al 1650 hom troba el nombre de 647 naixements i 159 decessos.

Del 1651 al 1675 foren 727 els nats, contra 162 defuncions d'adults. Des del 1676 a l'any 1700, sempre inclòs aquest últim any, trobem 995 nats i 392 òbits.

Volem remarcar que en el primer quart del segle XVIII, a despit de les inscripcions dels infants que havien traspassat, la diferència entre els òbits i nats encara és positiva; però en anys successius, com ja veurem, el saldo serà completament negatiu. Així tenim, que en el període comprés entre 1701 i 1725, s'enregistraren 1315 naixements i 1014 defuncions de les quals 314 foren albats. Per tant, encara hom hi experimenta un superàvit a favor dels nats de 301.

Des del 1726 al 1750, hi hagué a Riudaura 1461 naixements; en canvi el nombre de persones que passaren a l'eternitat fou el de 1695, dels quals 647 foren albats. Així, doncs, exclosos aquests, el nombre d'adults traspassats fou el de 1048, xifra molt més baixa en comparança dels infants vinguts al món en aquest període, puix que fou el nombre de 1461, amb un saldo de 413 favorable als nats. Per tant, la mortalitat infantil serà la causa que en tota la resta del XVIII i àdhuc el XIX, en semblants períodes de cinc lustres, el nombre d'òbits sigui major al de naixements.

Entre 1751 i 1775, ambdós inclosos, en el llibre de baptismes de Riudaura hi figuren inscrits 1481 infants nats en aquell període; mentre que en el llibre d'òbits en aquell mateix lapse de temps hi descobrim la xifra de 1939 persones que emigraren d'aquest món. D'aquestes 1939, eren albats uns 738. Així, exclosos aquests, resultà que havien mort 1201 persones adultes, xifra que comparada amb la dels nats (1481) en resulta un superàvit de 280 a favor d'aquests.

Des del 1776 al 1800, és l'espai de temps en el qual hom hi observa major mortalitat d'adults i, per tant, el menor superavit a favor dels nats. En efecte, en aquells cinc lustres nasqueren a Riudaura 1449 infants, però el nombre d'òbits fou el de 2046. D'aquests 691, eren albats; per tant havien traspassat a l'eternitat uns 1355 adults. Així exceptuats els albats, hi hagué una diferència de 94 a favor dels nous vinguts a aquest món. Cal accentuar que la pesta del 1794 influí un xic en l'augment de la

mortalitat, per tal com la citada peste es cobrà 169 víctimes de les quals 113 eren persones adultes i 54, albats. Tot això, corrobora una vegada més allò que suara hem afirmat: o sia, que la mortalitat infantil fou la causa del dèficit dels nats respecte dels òbits.

Així en el segle XVIII, des del 1701 al 1800 ambdós inclosos, a la vila de Riudaura nasqueren 5706 infants; en canvi moriren 4274 adults i 2420 infants o albats, els quals sumats resulten 6694 el nombre de persones, grans i petits, que durant aquell segle passaren a l'eternitat a l'esmentada parròquia de Riudaura. Seguint, doncs, els llibres parroquials, hom s'adona que el creixement vegetatiu fou completament deficitari. Per altra banda, no creiem pas que el corrent immigratori, que sempre poc o molt n'hi ha pertot arreu, vingués a cubrir el dèficit amb molt d'escreix, per tal com cal també comptar amb altre corrent contrari d'emigració.

Riudaura, en ple segle XVIII es trobava en un "boom" demogràfic ja mai assolit; però la devallada comença acusar-se ostensiblement a partir de la segona meitat d'aquella mateixa centúria, fent-se molt més patent a l'últim quart del segle. I fou que aquell aparent creixement vegetatiu per l'exuberant natalitat, del qual hem parlat en tractar de la demografia en el seu aspecte positiu en aquest mateix paràgraf, es veié contrarestat per una exagerada mortalitat a causa dels mitjants terapèutics rudimentaris de l'època, i part, també, per la manca absoluta de recursos mèdics per al tractament de certes malalties; i caldria afegir-hi, a més, la falta d'higiene, particularment pel que es refereix als infants i àdhuc en els moments del part.

PRECISIONS

Volem puntualitzar que el terme municipal de Riudaura, no coincideix amb el parroquial, car a la banda de Collfred és del terme parroquial de Riudaura, però, en canvi, pertany al municipi de Vidrà. El mateix hem de dir, respecte de la part de tramuntana, però a l'invers: així com anteriorment, respecte de Vidrà, és la parròquia de Riudaura que es fica dins el terme municipal

ciutat, en canvi per la part del nord, és la parròquia de Santa Margarida de Bianya la que s'introdueix dins el municipi de Riudaura, per tal com la capella de Sant Miquel del Mont és del terme municipal de Riudaura, però de la parròquia de Santa Margarida. Per tant, quan hem exposat la nòmina de les masies de Riudaura, n'imancaran algunes de Collfred, ja que hem pres les dades de l'Arxiu Municipal. En canvi pel que fa referent a la demografia inclou tota la parròquia i, per tant, la part que civilment pertany a Vidrà, puix que ens hem nodrit de les fonts de l'Arxiu Parroquial.

APÈNDIX

Si el moviment demogràfic de Riudaura en el segle XVIII fou tan elevat, com acabem de constatar, és un clar exponent de l'existència d'un nucli de població força considerable. Suposat això, ens preguntem: ¿de què vivien aquella gent que habitava en el casc urbà? La resposta ens la donarà la nòmina d'un reguinzell de persones amb el seu ofici, que visqueren a Riudaura en el segle XVIII, que tot seguit anem a exposar.

Citarem primer l'any o anys en els quals els descobrim, nom i cognom, ofici que exerciren, i, finalment, en ésser-nos possible, farem esment del corresponent consort.

- Any 1715. Jaume Alegra, sastre.
- Id. 1715. Elies Dorca, corder.
- Id. 1716. Aleix Cardelús, ataconador.
- Id. 1716. Rafael Forn, teixidor de lli.
- Id. 1716. Joan Forn, sastre. Morí el 4 de març de 1740. Casat dues vegades
- Id. 1716. Simó Vidal, sastre.
- Id. 1716. Joan Plana, paraire.
- Id. 1700. Francesc Valls, mestre de cases. El trobem en diversos anys. Morí en 1720.
- Id. 1718. Pere Guinart, sabater.
- Id. 1718. Segimon Puigmal, teixidor de lli.
- Id. 1710. Isidre Dorca, cirugià. Morí el 4 d'agost del 1719.
- Id. 1720. Joan Vidal, teixidor de lli.
- Id. 1720. Hipòlit Serratosà, paraire.
- Id. 1721. Rafael Cardelús, sabater, casat amb Magdalena.
- Id. 1725. Joan Plana, fuster.
- Id. 1725. Josep Ordeig, mestre de cases.
- Id. 1710. Josep Casanova, fuster. El trobem exercint l'ofici fins el 1726, any del seu òbit.
- Id. 1722. Pere Pujades, paraire.
- Id. 1726. Josep Bover, teixidor delli.
- Id. 1727. Miquel Roig, cirugià, amullerat amb Antònia. Morí el 2 de gener de 1750.
- Id. 1727. Joan Alsina, fuster.
- Id. 1727. Patllari Vives, casat amb Teresa Fuster.
- Id. 1727. Pere Batlle, teixidor de lli. Casat amb Teresa Plana.
- Id. 1729. Joan Cardelús, sabater. Traspassà el 19 de gener del 1750, als 50 anys.
- Id. 1729. Nicolau Gallart, sastre.
- Id. 1729. Jeroni Collell, fuster, casat amb Margarida. En 1729, havia mort el seu pare, en Rafael, i Jeroni continuà l'ofici del seu progenitor.
- Id. 1729. Rafael Foxar, fuster. Estava amullerat amb Anna.
- Id. 1730. Onofre Badosa, fuster. Estava casat amb Maria.
- Id. 1730. Francesc Valls, paraire. Amullerat amb Cecília.
- Id. 1739. Jeroni Torruella, sabater.
- Id. 1740. Esteve Guinart, teixidor de lli. Estava casat amb Francesca Camps
- Id. 1735. Francesc Forn, teixidor de lli. Morí el 3 d'octubre de 1745, als 40 anys.
- Id. 1745. Simó Forn, teixidor de lli.
- Id. 1758. Manuel Batlle, teixidor de lli, amullerat amb Magdalena Bataller.
- Id. 1758. Joan Riera, paraire, casat amb Esperança.
- Id. 1758. Jacint Bataller, teixidor de lli, amullerat amb Maria.
- Id. 1769. Altre Joan Forn, paraire, unit en matrimoni amb Teresa Pujol.

- Id. 1759. Llorenç Font, fuster, amullerat amb Esperança Vilanova.
- Id. 1759. Domènec Bosoms, fuster, amullerat amb Maria Masdeu.
- Id. 1759. Pere Serratosa, paraire, unit en matrimoni amb Maria Solà.
- Id. 1760. Joan Duran, Dr. en medicina, casat amb Francesca Bataller. † 15-9-1789.
- Id. 1760. Joan Guinart, teixidor de lli, casat amb Antonia Verneda.
- Id. 1760. En aquest any encara trobem el citat Josep Ordeix, mestre de cases, amullerat amb Cecília Pujadas, la qual morí per l'octubre d'aquell mateix any.
- Id. 1760. Pere Bassaganyes, moliner, amullerat amb Gertrudis Verdaguer.
- Id. 1761. Simó Forgas, sastre, casat amb Maria Espunya.
- Id. 1761. Jaume Peytiu, paraire, unit en matrimoni amb M^{ra} Anna Planella.
- Id. 1761. Pere Dorca, teixidor de lli, casat amb Teresa Sala.
- Id. 1762. Joan Collell, fuster, casat amb Francesca Dorca. En Joan era nét del citat Rafael, traspasat el 1729.
- Id. 1762. Ponç Torrent, vajoler, casat amb M^{ra} Teresa Padilla
- Id. 1762. Altre Francesc Forn, teixidor de lli, unit en matrimoni amb Maria Busquets; però el 13 de maig d'aquell any 1762, la citada Maria morí als 50 anys.
- Id. 1762. Joan Roig, cirugià, fill del ja referit Miquel, amullerat amb Esperança Vila.
- Id. 1762. Josep Forn, teixidor de lli, casat amb Rita Cortés. En aquell any, el citat Josep era soldat d'Espanya (sic); i pel desembre se'ls morí un infant en néixer.
- Id. 1763. Pere Delgar, teixidor de lli, amullerat amb Francesca Terradell.
- Id. 1763. Joan Vidal, paraire, unit en matrimoni amb Francesca Closells.
- Id. 1763. Francesc Cardelús, sabater, amullerat amb M^{ra} Teresa Torroella.
- Id. 1764. Pere Parra, sastre, casat amb M^{ra} Teresa Forn. El sudit Parra era el gendre del ja referit Joan Forn, traspasat el 1740. L'esmentat Joan Forn, havia contret matrimoni dues vegades. La primera amb Francesca; i la segona amb una tal Maria Anna. Ignorem de quin dels dos matrimonis nasqué la referida M^{ra} Teresa Forn.
- Id. 1764. Pere-Joan Rosell, carboner, casat amb Teresa Font.
- Id. 1764. Isidre Valls, mestre de cases, unit en matrimoni amb Margarida Turon. Era fill de Francesc Valls ja esmentat al principi de la present relació.
- Id. 1765. Antoni Girona, mestre de minyons. Era fill de Bartomeu Girona i Maria Oms.
- Id. 1767. Antoni Dorca, cirugià, casat amb Rita Bascià.
- Id. 1767. Lluís Font, teixidor de lli, unit en matrimoni amb Rosa Ginestat.
- Id. 1767. Esteve Parra, teixidor de lli, amullerat amb Maria Badosa.
- Id. 1767. Josep Solà, serrador, casat amb Rosa Macià.
- Id. 1767. Pere Plana de Cursach, fuster, unit en matrimoni amb Francesca Noguera.
- Id. 1767. Bernat Mercader, xiscler, amullerat amb Teresa Terrarell.
- Id. 1767. Francesc Casas, mestre de cases. Aquest estava casat amb Margarida Paulis.
- Id. 1768. Joan Solà, serrador, amullerat amb Francesca Pons.
- Id. 1760. Manuel Pons, xiscler. Passà a l'eternitat el 7 d'abril del 1768.
- Id. 1768. Miquel Ferrussola, sastre, unit en matrimoni amb Magdalena Bartrina.
- Id. 1768. Jaume Parra i Cortils, paraire, casat amb Rosa Planella.
- Id. 1769. Miquel Gil i Bover, moliner, casat amb Maria.
- Id. 1769. Joan Valls, mestre de cases, amullerat amb Maria Aïnsina.
- Id. 1770. Josep Bosoms, ferrer, unit en matrimoni amb Maria Font.

- Id. 1770. En aquest any, i fins el 1786, encara ens topem amb Simó Forn, casat amb Maria Plana de Cursach. En Simó, com haurà comprovat el lector, el trobem per primera vegada el 1745.
- Id. 1770. Jordi Ordeix, mestre de cases. Aquest estava unit en matrimoni amb Margarida Pernaú.
- Id. 1771. Antoni Espunya, teixidor de lli, casat amb Magdalena Vila.
- Id. 1771. En aquest any, encara trobem en Manuel Batlle, teixidor de lli, el qual ja l'hem citat l'any 1758.
- Id. 1771. Rafael Pujolar, mestre de cases. Estava casat amb Paula Peytiu.
- Id. 1771. Mateu Nogareda, majordom de l'Abat de Camprodon. Anna Serra, era la seva esposa.
- Id. 1771. Rafael Busquets, ferrer, unit en matrimoni amb Magdalena Roig.
- Id. 1771. Jaume Grèbol, teixidor d'elli, casat Teresa Guinart.
- Id. 1771. Josep Granés, sastre, amullerat amb Magdalena Valls.
- Id. 1771. Joan Comas, apotecari, unit en matrimoni amb Francesca Mas.
- Id. 1773. Segimon Forn, teixidor de lli. Casat amb Maria Plana de Cursach.
- Id. 1773. Pere Juncà, sastre, amullerat amb Cecília Vilarrasa.
- Id. 1775. Francesc Dorca, corder,, amullerat amb Julita Duran.
- Id. 1775. Esteve Bataller, sabater, casat amb Maria Pons.
- Id. 1777. Miquel Marguà, moliner. Amullerat amb Teresa Coromina.
- Id. 1777. Josep Bosch, moliner, unit en matrimoni amb Francesca Prat.
- Id. 1777. Patllari Ginestera, sastre, consort de Teresa Mas.
- Id. 1778. Francesc Ribas, mestre de cases, consort de Maria Bassaganya.
- Id. 1778. Simó Cordoní, moliner, casat amb Caterina Busquets.
- Id. 1779. Francesc Pujolar, fuster i xiscler, casat amb Maria Aiats.
- Id. 1779. Hilari Parra, xiscler, consort de Caterina Font.
- Id. 1780. Isidre Casals, pastor, unit amb Peronella Juvanteny.
- Id. 1780. Miquel Plana de Cursach, teixidor de lli, casat amb Maria Mercader.
- Id. 1780. Bartomeu Vila, sastre, amullerat amb Magdalena Valls.
- Id. 1780. Rafael Forgas, sastre, unit en matrimoni amb Maria ordeix.
- Id. 1780. Joan Brunet, paraire, consort de Maria Alsina.
- Id. 1781. Francesc Clotas, traginer, amullerat amb Antònia Pinós.
- Id. 1781. Jaume Serrat, pastor, unit en matrimoni amb Magdalena Dorca.
- Id. 1782. Joan Font, pastor. S'havia amullerat amb Maria Codina.
- Id. 1782. Patllari Matabosch, fuster, Casat amb Teresa Pinós.
- Id. 1783. Joan Plana, xiscler, unit en matrimoni amb Maria Tarrús.
- Id. 1783. Isidre Planas, pastor. Consort de Magdalena Verdguer.
- Id. 1783. Jaume Mitjavila, pastor, casat amb Mª Anna Planas.
- Id. 1784. Pau Martí, moliner. Amullerat amb Magdalena Castany.
- Id. 1785. Francesc Mercader, mestre de cases. Unit en matrimoni amb Maria Bassaganya.
- Id. 1785. Patllari Galceran, sastre, amullerat amb Teresa Vidal.
- Id. 1786. Esteve Dorca, teixidor de lli. Casat amb Maria Mercader.
- Id. 1786. Nicolau Coromina, fuster, amullerat amb Mª Anna Dorca.
- Id. 1786. Joan Bataller, teixidor de lli, consort de Teresa Casls.
- Id. 1786. Ramon Serra, pastor, casat amb Teresa Barceló.
- Id. 1787. Eudaid Almeda, xiscler, amullerat amb Maria Solà.
- Id. 1787. Francesc Vilarrasa, ferrer, casat amb Maria Duran.
- Id. 1787. Hilari Alsina, pastor. Amullerat amb Rosa Bosch.
- Id. 1787. Hilari Ridorta, pastor, consort de Francesca Casals.
- Id. 1788. Francesc Tuia, pastor, casat amb Maria Vilarrasa.
- Id. 1788. Josep Deu, paraire, unit en matrimoni amb Magdalena Comas.
- Id. 1788. Esteve Pinós, corder, amullerat amb Teresa Terradell. En 1806 encara el trobem.

- Id. 1789. Simó Solà, xiscler, unit en matrimoni amb Magdalena Davesa.
- Id. 1789. Jaume Muntada, pastor, consort de Mariana Planas.
- Id. 1792. Llorenç Cortal, pastor, amullerat amb Teresa Vila.
- Id. 1792. Josep Matas, sabater, casat amb Maria Roger.
- Id. 1793. Joan Parra, xiscler, consort de Maria Pineda.
- Id. 1793. Josep Valls, xiscler, casat amb Margarida Solà.
- Id. 1796. Josep Girona, teixidor de lli, unit en matrimoni amb Maria Bartrina.
- Id. 1796. Joan Dorca, xiscler, amullerat amb Francesca Granés.
- Id. 1796. Josep Vidal, sastre, Estava casat amb Maria Noguera.
- Id. 1798. Esteve Parra, teixidor de lli, consort de Maria Badosa. Ja el trobem en 1767 amb el mateix ofici. El 14 de setembre del 1798, morí una de llur filles, soltera, als 38 anys d'edat.
- Id. 1799. Antoni Serra, negociant, casat amb Paula Mercader.
- Id. 1799. Tomàs Ferrarons, sastre, unit en matrimoni amb Maria Farrés.

La present relació dels habitants de Riudaura amb llur ofici, és el resultat d'un acurat estudi dels llibres parroquials de l'església de Riudaura que vàrem dur a terme durant alguns mesos, desplaçant-nos a la susdita parròquia cada setmana.

Val a dir que tots els citats en aquesta nòmina, llur existència va omplir gran part del segle XVIII, per tal com molts els tornem a trobar al cap de trenta i quaranta anys de la data que els descobrim per primera vegada. Com també quasi tots els que referim en el penúltim deceni del segle XVIII, encara visqueren alguns lustres del segle XIX.

SENTÈNCIA PROFERIDA PER LA REIAL AUDIÈNCIA DEL PRINCIPAT A FAVOR DEL PRIOR DE RIUDAURA

Aquesta Reial Sentència anava adreçada al prior comendatari Francesc Oliveras, i era del següent tenor: = "Primerament en força de dita Reial Sentència lo prior de Riudaure pot elegir i anomenar notari, tenir Cúria en dita vila y terme, tenir batlle, jutge corredor y nunci, y altres oficials en y sobre qualsevols causes, y fets civils, y que pertanyen a la Jurisdicció Civil y conèixer de totes las parts dels individus de dita vila y terme de qualsevols sumas, o quantitats que sian.

ITEM, ohir y donar clams y reclams, fer execusions per los fets y causas pecuniarias qualsevols que sian.

ITEM, clavar portas y penyorar per qualsevols causas y quantitat de diner.

ITEM, rebre firma o firmes de dret.

ITEM, proferir y donar sentències sobre las preditas causas y fets y posar aquellas en la deguda execució.

ITEM, donar tutors y curadors als pupilos y menors y als adults furiosos y locos, y per los béns vacants per ausència dels hereus, mentre que no excedescan los dits béns de la quantitat de cinch cents ducats, valen sis mil sous barcelonesos.

ITEM, emancipar y fer emancipacions en son poder dels majors de set anys.

ITEM, ohir insinuacions de donacions y altres contractes necessaries y en aquells posar son decret y autoritat.

ITEM, interposar los decrets en las preditas tutelas y causas y en las vendas dels béns heretats, que vacan mentres, que, com resta dit, los dits béns dels menors y altres predits no excedescan lo valor de sinch cents escuts d'or.

ITEM, interposar decrets y autoritats en las alinacions, vendas, y altres actes, en los quals los decrets y autoritats del jutge de huan posarse per disposició de dret.

Es a saber; en las vendas que se fan a la cúria per execusió de justícia, a instància dels acreadors y per los tutors y curadors

y en los tranferits y alineats, com y també en los reparos de actes de testaments y de altrás escripturas.

ITEM, conéixer de totas las causas pecuniarias, en las quals algunas personas privadas demanen a altres alguna heretat, casa, mas o vinya o altrás béns y drets per causa de mutuo, comanda, deposit, commodato, compras vendas, o de altrás qualsevols contractes, o per altra qualsevol acció real, personal, o en altra manera.

ITEM, si algú tracta per quasi contracte de negocis, que se aportan per dividir comunament los bens entre familias incapasos de regir aquells, puga conexer de la divisió de aquells per qualsevol causa o rahó que sia.

ITEM, si alguna persona privada aporta causa civil per dret de acció y no per ofici de jutge per causa abolida, o quasi abolida.

ITEM, conexer de las causas de restitucions in integrum o se demana per part dels majors, o de la iglesia o de la universitat, o del fisch o dels menors per causa de ausencia o de altra manera.

ITEM, conexer de las causas liberals és a saber, si per ventura algú és líbero o no.

ITEM, manar, rezelar o posar en possessió.

ITEM, concedir llicència per congregarse la universitat per causa de imposar alguns càrrecs, ocensals y per causa de firmar la confederació o unió amb algunas universitats per expulsió o persecusió de homens facinerosos y per ditas causas obligar als béns de dita universitat y singulars de aquella y indemnificar als mateixos de dita vila terma.

ITEM, conexer de totas las causas civils, que consistexan en diners y de tots los menors y leves crims, y ohir estos, inquirirlos, castigarlos civilment, com són en matèria de feridas de espasa, ganivets en la rinya o renya mentres que la feridura no puga seguirse la mort o mutilació de membres.

ITEM, conexer dels vans dels horts y vinyas, fins a sinch sous de dias y de nits.

ITEM, inquirir contra los que canten cansons injurioses contra

los que fan libelos infamatoris o los plantan en alguna part.

ITEM, concedir llicència de ballar y logar musichs y los balls si apareixerà prohibirlos.

ITEM, conexer y examinar las falsas medidas y canas.

ITEM, conexer los falsos panyos y viciats.

ITEM, conexer dels robos que es fan fins al valor de 200 sous inclusive mentres que no se fassen de dia o de nit en la iglesia, en alguna casa, o en el camí real sinó que es fassan per algun lladre famós y los robos sian tals que no passen a altra nom de delictes, ni sian tals, que per ells esdevinga mort, o incisió de membres.

ITEM, castigar y posar en lo castell los reos segons lo delictes de dita vila y terma.

ITEM, conexer y castigar als perseguidors o alborotadors mentre que no maltractian a algú, al qual rompessen los ossos, o los debilitassen per lo que a las horas se haurà de estar al judici dels metges.

ITEM, conexer de las persecucions o feridas fetas en dita vila y terma ab bastó ab canet o ab puntes de llansa y ab llansa de batallons, o ab pedra, o de altra manera o que sia sense ferro y que de la llaga feta no se segueixi efusió gran de sanch, mort, debilitació de membre, o notable deformació, tot lo que a las horas deurà subjectarse al judici dels metges.

ITEM, conexer de las injurias verbals y reals, axis com de la empenta, bofetada y feridures fetas ab mà o ab cosas semblants.

ITEM, conexer de las rasas y termas mogudas.

ITEM, castigar als que no donen las justas medidas y als que no tenen justas canas y medidas y als que mssuran falsament o compran o venen falsament segons los van de diners imposats; declarant y podent declarar que los que tenen pesos medidas y canas falsas no pujan castigarse per rahó de falsetat de mesures, pesos y canas sinó tan solament per los vans de no donar los justos pesos y justas medidas en los pesos medidas y canas.

ITEM, compellir y firmar treguas, que se han de firmar per los

casos pertanyents en dita vila y terma a la jurisdicció civil de Ridaura, y no per los casos a la Jurisdicció del Biscomtat de Bas pertanyents y espectants.

ITEM, pendre als presos, posar en presó lligats de peus y tenirlos al sep ab guardas, com y també als delinqüents de dita vila y terma de Ridaura.

ITEM, pendre qualsevols delinqüents en los casos de mer imperi y aquells posar en presó a efecte solament de librar, entregar y remetre aquells al coneixement y castich de dit Biscomtat de Bas y de sos oficials = ". (Francesc Montsalvatje. Colección Diplomática Vol. III, pág. 127).

Les Preses a 28 de juliol de 1985.

Signat: Joan Pagès i Pons, Pvre.